

AGENDUM

VOOR DE

**Synode der Christelijke
Geref. Kerk**

**Te vergaderen te Grand Rapids, Mich.,
21 Juni en volgende dagen**

1916

1916

Calvin College Library

No.

RF BX680A321 1916c.1

1916

AGENDUM

VOOR DE

**Synode der Christelijke
Geref. Kerk**

**Te vergaderen te Grand Rapids, Mich.,
21 Juni en volgende dagen
1916**

AFGEVAARDIGDEN TER SYNODE.

Classis Grand Rapids Oost.

Primi.

W. P. Van Wijk Leeraar
 J. Groen L
 J. Post L
 N. Silvius Ouderling
 Th. Pasma O
 J. Van der Schuur O

Secundi.

W. Trap Leeraar
 J. De Jonge L
 A. Dekker L
 C. Smitter Ouderling
 R. Feenstra O
 C. Van der Ploeg O

Classis Grand Rapids West.

H. Beets Leeraar
 D. R. Drukker L
 J. Van Lonkhuyzen L
 J. De Boer Ouderling
 A. Rodenhuis O
 G. J. Rocks O

R. L. Haan Leeraar
 W. Stuart L
 J. Wijngaarden L
 W. Hoek Ouderling
 W. Mulder O
 E. Ritzema O

Classis Hackensack.

D. De Beer Leeraar
 K. Poppen L
 J. A. Westervelt L
 R. Drukker Ouderling
 J. Boer O
 G. Barrowclough O

.....

 R. H. Drukker Ouderling
 C. Sweetman O
 J. V. Bogert O

Classis Holland.

E. J. Tuuk Leeraar
 K. Kuiper L
 L. J. Lamberts L
 J. J. Heeringa Ouderling
 M. J. Ten Hoor O
 A. Peters O

? Leeraar
 B. H. Einink L
 R. Bolt L
 Den Bleyker Ouderling
 M. Notier O
 A. Rosbach O

Classis Hudson.

J. J. Hiemenga	Leeraar	H. Bel	Leeraar
J. B. Hoekstra	L	P. A. Hoekstra	L
H. Bakker	L	K. W. Fortuin	L
J. S. Balt	Ouderling	H. Soodsma	Ouderling
D. Leeuwen	O	J. Hoek	O
J. Bakker	O	C. Hoogheemstra	O

Classis Illinois.

W. Borgman	Leeraar	G. J. Haan	Leeraar
F. Doezeema	L	J. H. Mokma	L
H. J. Kuiper	L	S. S. Van der Heide	L
S. Dekker	Ouderling	W. Brink	Ouderling
J. De Boer	O	M. Stob	O
T. Den Dekker	O	P. De Boer	O

Classis Muskegon.

W. P. Heeres	Leeraar	J. A. Rottier	Leeraar
J. L. Heeres	L	H. Bultema	L
N. Burggraaf	L	P. D. Van Vliet	L
J. Kleinhesseling	Ouderling	J. J. Bolt	Ouderling
P. J. Kuipers	O	J. Milkamp	O
W. Trap	O	J. Stevens	O

Classis Orange City.

W. De Groot	Leeraar	J. Gulker	Leeraar
D. Hollebeek	L	D. H. Muyskens	L
J. Timmermann	L	M. Van der Heide	L
A. Cupido	Ouderling	A. Lantenga	Ouderling
A. G. Ledeboer	O	A. Van Meteren	O
R. Vellinga	O	J. Smit	O

Classis Ostfriesland.

H. Ahuis	Leeraar	G. L. Hoefker	Leeraar
H. C. Bode	L	H. Kamps	L
W. Bode	L	D. H. Kromminga	L
H. Bockholt	Ouderling	L. Ahrenholz	Ouderling
W. Jansen	O	V. Brouwer	O
B. Primus	O	C. H. Frerichs	O

Classis Pacific.

E. Breen	Leeraar	T. Jongbloed	Leeraar
W. Meyer	L	N. Gelderloos	L
C. Vriesman	L	D. Van der Ploeg	L
H. J. Kok	Ouderling	R. Eerkes	Ouderling
P. Van den Berg	O	J. Gunst	O
J. Van Dijken	O	R. Harkema	O

Classis Pella.

G. D. De Jong	Leeraar	I. Van Dellen	Leeraar
G. W. Hijlkema	L	P. Bloem	L
J. H. Brat	L	J. Mulder	L
J. Van Wijk	Ouderling	H. Meppelink	Ouderling
C. Stuursma	O	J. Van Wijk	O
Wm. Vos	O	B. Leest	O

Classis Sioux Center.

J. M. Bijleveld	Leeraar	P. Van Vliet	Leeraar
H. J. Heynen	L	J. M. Van de Kieft	L
M. De Boer	L	J. C. De Bruyn	L
G. Van Duyn	Ouderling	J. Brock	Ouderling
M. Kooistra	O	T. Van der Lugt	O
F. Faber	O	D. Jongejeugd	O

Classis Zeeland.

A. Keizer	Leeraar	L. Trâp	Leeraar
M. Van Vessem	L	H. Tuls	L
J. H. Geerlings	L	H. Walkotten	L
H. Smit	Ouderling	B. Mulder	Ouderling
H. Goodijk	O	A. Broekhuis	O
J. H. Buter	O	C. Verhulst	O

VOORARBEID.

Op Dinsdagavond, 20 Juni 1916, om kwart voor acht, zoo de Heere wil, Ure des Gebeds voor de Synode, in het kerkgebouw der Eastern Ave. Chr. Geref. kerk te Grand Rapids, Mich. Voorganger, de President der vorige Synodale Vergadering, Ds. J. Manni. Deze opent ook de Eerw. Synode op Woensdag, 21 Juni, des voormiddags om 10 ure, in de Eerste Chr. Geref. kerk, aan den hoek van Henry Ave. en Bates St. Na gebed en toespraak roept hij de deputaten op en leidt de verkiezing van den president, vice-president en scribae der Synode. De verkozen president aanvaardt zijn taak. Hij leest de *Openlijke Verklaring* voor, door de Synode met „ja” te beamen. Bepaling van wijze van arbeiden en uren van zitting. De president benoemt eene commissie tot verdeeling der voorstellen en rubrieken van het Agendum onder verschillende commissies, desgewenscht met voordracht van de leden er van, en commissies tot ontvangst van deputaten van Correspondentie-Kerken.

I. THEOLOGISCHE SCHOOL EN COLLEGE.

Verslag van het Curatorium.

Verslag Comm. om te onderzoeken of de arbeid van 't Curatorium kan worden verminderd, om dan te komen tot vermindering van het aantal Curatoren, No. 15, Acta 1914, pag. 83.

De Synode overwege of het niet wenschelijk is het Curatorium te machtigen het tegenwoordig schoolgebouw en het terrein indien een goede gelegenheid zich voordeed, te verkoopen en het geld daarvoor ontvangen te besteden voor een Theol. School op den nieuwen campus.
(*Classis Muskegon.*)

Die Klassis bittet die Synode freundlichst um Unterstützung zur Errichtung einer deutschen Schule. Die demnächste Spezial-Klassis wird desbezüglich der Synode Näheres vorlegen.
(*Classis Ostfriesland.*)

II. ZENDINGS ZAKEN.

A. Inwendige Zending, Kerkhulp, Emigratie.

Verslagen Comm. Alg. Kas, Inw. Zending, Kerkhulp en Comm. ter Voorkoming van Verstrooiing. (Acta 1914, Art. 75, Nos. 7, 4 en 14.)

De Classis verzoekt eene toelage van \$1600 uit de Algemeene Kas voor Inwendige Zending voor haar Zendingswerk.
(*Classis Orange City.*)

De Synode wijze den weg aan waarlangs het *emigratiewerk* uitgebreid worde en neme dat werk voor hare rekening.

Gronden: a. De tegenwoordige methode is niet doelmatig en 't werk dient uitgebreid te worden;

b. Het is een werk dat heel de Kerk aangaat en waarbij heel de Kerk belang heeft;

c. De invloed is sterker wanneer geheel de Kerk zulk werk laat verrichten;

VII

d. Het eischt te veel tijd van den zendeling te Hoboken, zoodat 't zendingswerk er onder lijdt;

e. Een arbeid van geheel de Kerk behoort niet door de Oostersche kerken alleen behartigd te worden. (*Classis Hudson.*)

Whereas: a. The *Emigrant* work as at present performed is not directly missionary work, and,

b. The work is for the benefit and in the interest of the whole church, and,

c. The work among the emigrants hampers the direct work of the missionary and hampers the Eastern Home Mission Board financially, therefore be it resolved that Synod give direction for the emigrant work at Hoboken and support it.

(*Classis Hackensack.*)

B. Heiden Zending.

Verslag Depp. voor Heiden Zending, Art. 53, p. 43, Acta 1914

Op de vergadering der Classis gehouden in Mei, 1915, kwam de Kerkeraad der Eerste Chr. Geref. gemeente van Roseland, namens de gecombineerde gemeenten van Roseland, met een kwestie hunne gemeenschappelijke zending rakende.

Ds. L. P. Brink, hun missionaire bedienaar des Woords, gestationeerd te Two Grey Hills, is lid der gemeente te Rehoboth, en moet als bedienaar des Woords, volgens hunne opinie, ressorteeren onder die Classis, waaronder de gemeente ressorteert, waarvan hij lid is. Derhalve werd zijn classicaal attest gezonden naar de Classis Pella.

De Classicale Commissie van Classis Pella meent, dat de Zendingsorde eischt, dat hij als groepen en gezonden door gemeenten ressorteerende onder Classis Illinois onder toezicht van die kerken en van die Classis staat, weshalve zijn classicaal attest naar de gemeenten te Roseland werd teruggezonden.

De Classis besloot, dat dit attest voorloopig zou berusten bij Classis Illinois en dat deze zaak zou worden doorgezonden naar de e.k. Synode ter uitspraak.

(*Classis Illinois.*)

De Synode spreke zich uit of in de Zendingsorde niet kan worden bepaald, dat de leeraars op het Zendingsveld lid kunnen zijn der gemeente Rehoboth. *(Classis Pella.)*

De Synode wijze een weg aan langs welken de zendelingen op het veld ingeschreven kunnen worden als leden bij de gemeente Rehoboth. *(Classis Zeeland.)*

De Synode spreke uit dat het niet raadzaam is een zendeling op het Indianen-veld binnen den tijd van vijf jaar te beroepen. *(Kerkeraad, Sherman Street.)*

De Synode overwege de mogelijkheid en wenschelijkheid van een nieuw zendingsveld. *(Classis Grand Rapids Oost.)*

De Synode overwege de wenschelijkheid en mogelijkheid van het kiezen van een nieuw zendingsveld (foreign). *(Classis Grand Rapids West.)*

De Synode benoeme eene commissie om te onderzoeken de wenschelijkheid en mogelijkheid om zendingsarbeid te beginnen onder de heidenen in het buitenland, opdat de Christelijke Gereformeerde Kerk haar arbeidsveld verbreedde.

Redenen zijn:

1. Omdat ons tegenwoordig veld onder den Navaho en Zuni stam reeds tamelijk wel bezet is met arbeiders, en met behulp van inboorlingen, wel kan bearbeid worden.

2. Omdat er in het midden der Kerk voortdurend gelden vloeien voor zendingsarbeid buiten onze Kerk, die dan konden besteed worden voor dat doel.

3. Omdat er aan onze Theologische School jeugdige broeders worden opgeleid, die hun levensdoel hebben om als zendelingen in het buitenland te arbeiden, en die heerlijke krachten door de Kerk niet behooren veronachtzaamd te worden.

4. Omdat bij bestendigen groei onzer Kerk, gerekend mag worden dat financieele steun voor meerderen zendingsarbeid niet ontbreken zal, inzonderheid niet waar een nieuw veld ontgonnen wordt. *(Classis Holland.)*

De Synode overwege of hêt niet wenschelijk is om voorbereidende maatregelen te nemen om de Heidenzending buiten ons land te beginnen. *(Classis Muskegon.)*

Die Synode beginne auch im Ausland Heidenmission zu treiben. Gründe: Viele wünschen es; es ist nach dem Befehl Jesu, Matth. 28:19; Europa ist jetzt dazu nicht in der Lage. *(Classis Ostfriesland.)*

Voor de verdere uitbreiding onzer Heidenzending benoeme de Synode eene commissie die de zaak van alle zijden onderzoekte om dan de Synode van 1918 te dienen met een volledig rapport. *(Classis Zeeland.)*

The Synod decide to open a new mission field among the heathen.

Grounds:—

a. Our mission among the Indians in New Mexico is sufficiently equipped with ordained men to take care of that portion of the field which is entrusted to our care;

b. The Chr. Ref. Church can amply afford to extend its field of labor among the heathen and eventually will contribute more for that worthy cause if the field were extended.

(Classis Hackensack.)

In case Synod opens a new field of mission among the heathen, that this field be chosen in Latin America.

Grounds:—

a. We have a man who for the last years felt called to go to Latin America and therefore we may reasonably believe that it is a hint of the Holy Spirit who, as in the days of Paul and Barnabas, still separates men for the work whereunto He calls them.

b. Latin America presents to us Americans a more urgent aspect than any other field:

1. It has been to this very day the neglected continent—comparatively little has been done there for real Christianity.

2. There are millions of Indians for whom nothing is done in the way of missionary work. The R. C. Church alone claims to have 5,000,000 under its care, for whom it practically does nothing.

c. Latin America is our next door neighbor, and therefore should be preferred to China, Arabia or any other field on the Eastern Hemisphere, and moreover, since the European war, the relation between the Latin American countries and our country has grown more intimate.

d. The work among the Indians of Latin America would be a continuation of our present Indian work in the U. S.

e. Logically the Indians of Mexico would be nearest to our present field from where we could advance.

(*Classis Hackensack.*)

De Synode zie uit naar een ander zendingsveld, bij voorkeur in Zuid Amerika.

Gronden:—

- a. Tegenwoordig veld is bijna bezet;
- b. Zuid Amerika heeft meest recht op onze bearbeiding;
- c. Zuid Amerika's behoeften zijn groot;
- d. Wij hebben een man voor 't veld.

(*Passaic, North Side.*)

C. Joden Zending.

Verslag Comm. Joden Zending, No. 8, Acta 1914, p. 82.

De Synode verleene nog weer voor een paar jaar steun aan de Chicago Hebrew Mission, wijl deze Mission nog behoefte heeft aan onzen steun.

(*Classis Illinois.*)

D. Mormonisme.

Verslag Comm. Mormonisme, No. 20, Acta 1914, p. 83.

E. Zuid Amerika.

Verslag Comm. voor Zuid Amerika, No. 12, Acta 1914, p. 83.

III. PUBLICATIE ZAKEN.

Verslagen Publicatie Comm., No. 9, Acta 1914, p. 82, Zendingsles, No. 11, Acta 1914, p. 83 Comm. voor S. S. Rooster, No. 13, Acta 1914, p. 83.

De Synode besluite om de rubriek van de Sabbatschoolles in „The Banner” af te schaffen met het oog op de wekelijksche verschijning van „The Instructor for the Sabbatschool”.

(*Classis Zeeland.*)

De Synode besluite de verantwoording van collecten zoowel in „The Banner” als in „De Wachter” op te nemen. Gronden:

a. „The Banner” is thans ons kerkelijk blad, zoowel als „De Wachter”.

b. Onze Engelsch sprekende gemeenten, zoowel als de leden van Hollandsche gemeenten, die alleen „The Banner” lezen, hebben hier recht op.

(*Classis Illinois.*)

Het besluit van eene vroegere Synode worde gehandhaafd, om niet in „De Wachter” te melden, dat aan predikanten presenteren zijn gegeven, en dat besluit worde ook van toepassing gemaakt op „The Banner”.

(*Classis Pacific.*)

Alle correspondenties in „De Wachter” en „The Banner” zullen worden onderteeekend met den naam en het adres des inzenders.

(*Classis Pacific.*)

De Synode publiceere hare eigene tractaat literatuur, in stede van daarvoor te laten collecteeren voor Tractaatgenootschappen.

(*Classis Grand Rapids West.*)

De Synode zorge voor het uitgeven van eigen tractaten.

(*Classis Grand Rapids Oost.*)

De Synode zorge voor eene Engelsche uitgave der D. K. O.

(*Classis Grand Rapids Oost.*)

The Classis asks Synod to provide for an English edition of our Church Manual.

(*Classis Hackensack.*)

De Synode spreke uit de wenschelijkheid van en geve haren zedelijken steun aan een mogelijke uitgave van een Psalmboekje der nieuwe door de Synode goedgekeurde Engelsche Psalmberijming. Gronden:

a. Er is behoefte aan om als Gereformeerd volk een Psalmzingend volk te blijven; de kinderen moeten de Engelsche Psalmen leeren evenals de Hollandsche Psalmverzen geleerd worden.

b. Zulk een Psalmboekje is meer handig dan het groote boek, dat in den eeredienst gebruikt wordt en het zal het leeren en het zingen der Engelsche Psalmen onder en door onze jeugd bevorderen.
(*Classis Holland.*)

Die Ostfriesland Klassis *protestiert* hiermit gegen die Weigerung des Publikations-Komitees einen von der Klassis gegen einen Artikel von der Hand des Redakteurs der Rubrik „Beschouwingen en Critieken“ über den europäischen Krieg eingesandten Protest im „Wachter“ zu veröffentlichen;

da dieses ihrer Ansicht nach deutlich in Streit ist mit unsern Prinzipien des Kirchenrechtes, dass nämlich ein kirchlicher Ausschuss das Recht habe zu urteilen, ob ein von einem kirchlichen Körper ausgehender Beschluss veröffentlicht werden mag oder nicht.
(*Classis Ostfriesland.*)

IV. KERKENORDE ZAKEN.

Verslagen der Comm. voor Vertalingen der Kerkenorde in het Duitsch en in het Engelsch.

Comm. Royeering Dooplēden, Art. 64, Acta 1914, en Huwelijkszaken, Artt. 51 en 68,1, Acta 1914.

De Synode bepale dat de overwegingstijd van candidaten in zake een of meer roepingen van 6 tot 3 weken verkort worde.

Gronden:—

a. De studenten zijn nu veel meer dan dit vroeger het ge-

XIII

val was alom in onze gemeenten bekend als zij candidaat worden gesteld;

b. indien voor een leeraar, die een arbeidsveld heeft, drie weken tijd van overweging voldoende wordt geacht, dan is deze tijd zeker meer dan voldoende voor iemand die nog geen arbeidsveld heeft.
(*Passaic, Hope Ave.*)

De Synode spreke zich uit over welke vakken het peremptoir examen heeft te loopen, en waarin het onderscheiden is van het praeparatoir examen.

Gronden:—

a. Dit schijnt nooit officieel vastgesteld te zijn;
b. in de practijk is het peremptoir dikwijls een vluchtige herhaling van het praeparatoir.
(*Classis Orange City.*)

The Synod resolve to abolish the *Classical Examinations* of Candidates for the Ministry who graduate from our Seminary.

Grounds:—

a. As at present conducted these examinations are simply imitations of examinations already passed at the Seminary.

b. The examinations at the Seminary are conducted with the co-operation and under the supervision of the Council („Cura-torium”) which represents the Synod and consequently all our churches. An additional safeguard for these churches is therefore superfluous. Safety lies rather in undivided centralized responsibility.

c. Inasmuch as these classical examinations in no wise benefit our churches, they involve a waste of time for classical delegates and entail unnecessary hardship for the Candidates. The time spent in preparation could be more profitably employed.

d. Candidates who make a poor showing at these examinations but are nevertheless admitted to the ministry are frequently handicapped in their work by the publicity and the stigma attached to them at the very beginning of their ministerial career.

(*Consistory, Second Englewood, Chicago.*)

De Classis dringt er bij de Synode op aan, dat deze de ker-

keraden van vacante gemeenten nogmaals met nadruk wijze op een besluit der Synode van 1914 (Art. 64,1) en drage aan de Classis op, dat deze hare consulenten belasten, geen drietal goed te keuren, waarop de naam eens leeraars staat, die nog geen twee jaren in de gemeente diende, tenzij dan dat er bijzondere, overwegende redenen zijn, welke redenen door de roepende gemeenten dienen aangegeven te worden. (*Classis Pacific.*)

De Classis vestigt de aandacht der Synode op het feit, dat het voorvalt, dat personen, niet in het predikambt staande, soms een stichtelijk woord spreken in onze kerken.

Zij verzoekt de Synode hiervoor een regel aan te geven, die geldend zij voor geheel de Kerk. Gronden:

1. Wijn er in de K. O. voor deze z.g. oefenaars geen provisie is gemaakt.

2. Wijn hier gevaar schuilt voor willekeurig handelen van kerkeraden en genoemde personen. (*Classis Holland.*)

Synod express the desirability of introducing a uniform order of services in our American-speaking churches, in which the congregation takes a more active part; and exhort these churches to come to an agreement in this matter if possible.

(*Classis Illinois.*)

Synod decide which Revision of the Bible ought to be used in our American-speaking churches. (*Classis Illinois.*)

De Synode spreke uit of onze *Liturgie*, die wij niet onderteekend hebben, dezelfde verbindingskracht heeft als de belijdenisschriften, die wij wel onderteekenden. Aanleiding tot deze instructie is: Het besluit der vorige Synode in betrekking het bezwaarschrift van Ds. J. Van der Werp. Zie Acta 1914, Art. 68, III, p. 77. Waarin opgesloten ligt dat een leeraar heel het formulier onveranderd moet gebruiken om bedienaar des Woords in onze kerken te kunnen zijn. (*Classis Holland.*)

De Synode kome tot de vaststelling van een Formulier voor het doen van *Openbare Belijdenis des Geloofs*. Gronden:

- a. De openbare belijdenis is een kerkelijke plechtigheid van groot gewicht.
- b. De beteekenis van het belijdenis doen zal door de gemeente beter worden verstaan.
- c. Er dient in dezen eenheid te komen in de practijk.
- d. Alle willekeur in den eeredienst dient te worden tegengegaan. *(Classis Illinois.)*

De Synode bepale: a. dat het *bedanken voor het lidmaatschap*, dat ten doel heeft de tucht te ontgaan, censurabel is tot afsnijdens toe;

b. dat het den kerkeraden vrij staat om naar bevind van zaken de opgevraagde attesten per brief aan den genoemden kerkeraad te verzenden. *(Classis Muskegon.)*

De Classe verzoekt de Synode zich *uit te spreken* over de vraag: „Hoe te handelen met leden der gemeente, die om de tucht te ontgaan voor hun *lidmaatschap bedanken*?” Gronden:

a. De Synode van 1890 (Acta 1890, Art. 23) besloot om de zinsnede, voorkomende in de „Algemeene Bepalingen”, Art. 65, te schrappen. Deze zinsnede luidde, dat de Kerk aan zulke beklagenswaardige personen niets meer kan doen, wijl zij zich buiten de Kerk gesteld hebben.

Door te besluiten deze zinsnede (Acta 1890, Art. 23) te schrappen, welk besluit nog steeds van kracht is, spreekt onze Kerk dus uit, dat ze *niet wil zeggen*, dat aan zulke personen niets meer te doen is.

b. Dit officieel standpunt onzer Kerk is echter te negatief van karakter om vastheid en eenheid te geven aan ons kerkelijk leven in dezen. Dehalve:

c. Om *onvastheid weg te nemen, willekeur te voorkomen*, en de *eenheid* onzer Kerk op dit punt te *bevorderen*, spreke dus de Synode *positief* uit wat aan zulke personen *wel* te doen is.

(Classis Pella.)

De Synode spreke zich uit of Art. 82 D. K. O. insluit, dat men ook het attest in handen moet geven van personen, die het

XVI

kennelijk naar het oordeel des kerkerads opvragen om aan de kerkelijke tucht te ontkomen. *(Classis Pella.)*

De Synode overwege de vraag of het niet noodzakelijk is dat de Kerk duidelijk hare houding bepale tegenover de „saloon”, zooals die tegenwoordig onder ons bestaat:

a. Omdat lidmaten der Kerk zich voortdurend schuldig maken aan het bezoeken der saloon en daardoor een kwaad steunen, waardoor zoovele levens zedelijk, geestelijk en lichamelijk verwoest worden;

b. omdat de Synode zich nooit duidelijk uitgesproken heeft over het geregeld saloon-bezoek door lidmaten der Kerk;

c. omdat de Synode het lidmaatschap der Kerk ontzegd heeft aan saloonkeepers en aan hen die gebouwen voor dit doel verhuren. *(Classis Muskegon.)*

The Synod express itself with reference to the saloons, and lay down rules for discipline in regard to those who in any way patronize them. *(Classis Hackensack.)*

V. VARIA.

Rapporten Synodale Comm., Syn. Penningmeester, Emeritus Board, Dep. National Chr. Association, Arbeiders beweging en Union Comm., Vrouwen Stemrecht, Insurance Kerkelijke Goederen, samenwerking met de „Federal Council”, en Classicale Depp. ad Examina. (Zie Acta 1914, Art. 75.)

De Classe verzoekt aan de Synode, vriendelijk en dringend, door heel onze Kerk eene aanbeveling te laten gaan om onze Kerk te Denver, Colo. financieel te helpen ter verkrijging van een nieuw kerkgebouw. Gronden:

a. Omdat de vergaderplaats van onze Kerk te Denver niet groot genoeg meer is.

b. Omdat de verwachting is, nu het Sanatorium is geopend, dat de gemeente bij den voortduur aanmerkelijk zal groeien.

c. Omdat het de Classe niet wenschelijk voorkomt het bestaande zwak gebouwd kerkgebouw te vergrooten, doch de Classe oordeelt dat het veel beter is een nieuwe kerk te bouwen.

(*Classis Pella.*)

De Classe verzoekt de approbatie der Synode, dat zij op hare vergadering, gehouden den 14den Sept. 1915, *eervol* emeritaat heeft verleend aan Ds. J. I. Fles, op zijn verzoek, met het oog op zijn gezegenden ouderdom en de voortdurende ziekte zijner gade; ingegaan den 15den October 1915.

(*Classis Pella.*)

De Synode zoekte naar middelen ter betere verzorging van *Emeritus-predikanten*, predikants-weduwen en weezen. Gronden:

- a. De tegenwoordige hoge levensstandaard vereischt dit;
- b. De historie leert, dat de ontbering het gevoeligst aangrijpt iemand, die uit welgegoeden stand verarmt;
- c. Predikants-weduwen kunnen niet als vele andere weduwen haar beroep voortzetten door zonen of knechten;
- d. De Kerk is verplicht blijk te geven, dat men het Evangelie, waarmede zij in nauwe betrekking staan, waardeert.

(*Lodi, N. J.*)

In betrekking tot de *Unions* verklare de Synode zich tegen de beschouwing van Ds. J. Groen, zooals deze beschouwing in het Minderheids-Rapport in „De Wachter” voorkomt, maar blijve bij het ingenomen standpunt. Gronden:

- a. Het is de roeping van elk christen zooveel mogelijk zich een eigen levensterrein te scheppen, ook in gemeenschap met anderen, waar Gods Woord volkomen zeggenschap heeft;
- b. vanwege de dwang en andere ongeoorloofde middelen (der *Unions*) moet een christen de bestaande *Unions* veroordeelen;
- c. het standpunt van Ds. J. Groen werkt de Christelijke werkliedenverenigingen tegen;
- d. het ingenomen standpunt der Kerk is nu gemakkelijker te handhaven dan voorheen, wijl men bezig is Christelijke werkliedenverenigingen op te richten.

(*Kerkeraad, Sheldon, Ia.*)

VI. BEZWAARSCHRIFTEN

Prof. G. K. Hemkes en Ds. L. J. Hulst.

C. F. Boerkool.

J. Hoeksema.

Brief van Ds. J. Van der Werp.

RAPPORTEN

MEERDERHEIDS-RAPPORT INZAKE LABOR UNIONS

A. Uw Commissie stelt zich in hare beoordeeling van het sociale vereenigings-leven op het standpunt, uitgedrukt in de volgende punten:—

a. De Maatschappij is een Organisme—niet een Organisatie.

Elke organisatie in dat Organisme moet uitgaan van het beginsel van solidariteit, d. i. van gemeenschappelijke verplichtingen en van gemeenschappelijke verantwoordelijkheid.

1. Deze Solidariteit geldt in de eerste plaats in zeer algemeenen zin, met het oog op het geheel der menschheid.

2. Zij heeft tevens hare strikte toepassing binnen den kring van elke organisatie of vereeniging.

3. In de derde plaats, houdt ze voor den geloovige (den Christen) in, strikte verplichting en verantwoordelijkheid aan God, overeenkomstig zijn Woord.

b. Met het oog op dat organische en solidaire maatschappelijk leven is het eisch voor elke bijzondere vereeniging, dat zij optrede en werke:—

1. In harmonie met de belangen van het geheel.

2. Zonder anderen, personen of vereenigingen, te benadeelen.

3. Tot verzekering daarvan, in den wettelijken weg, d.w.z. onder het gezag van de Overheid en dus in gehoorzaamheid aan de wetten van den Staat.

c. Hieruit volgen o. i. twee eischen: dat eenerzijds een arbeiders vereeniging in volkomen harmonie moet kunnen werken met eene vereeniging van werkgevers (geen klassenstrijd); en tevens dat elke vakvereeniging moet kunnen werken in harmonie met elke andere vakvereeniging.

d. Uit het derde punt onder a. volgt voorts dat een Christen, afgedacht nog van de hier onder b. en c. genoemde eischen, ook in den maatschappelijken strijd, wel in contact

mag staan, maar niet solidair vereenigd mag wezen met een zuiver wereldsche vereeniging, d. i. eene vereeniging die niet uitgaat van God en zijn Woord; en dat wel wegens de onafwijsbare en tevens onontbeerlijke eischen der christelijke solidariteit, die inhoudt verplichtingen en verantwoordelijkheid aan God, altijd en overal, maar inzonderheid waar het geldt de oplossing van het maatschappelijk vraagstuk, waarbij God alleen Souvereine beschikking heeft en in zijn Woord ons veel aangaande zijn wil openbaart.

e. Eindelijk is het naar ons oordeel, eenerzijds met het oog op de handhaving van de solidariteit der maatschappij en tevens van het Goddelijk gezag der Overheid, een vereischte voor elke vereeniging die op het terrein van Maatschappij en Staat practisch wil optreden, dat zij zich door incorporatie in rechtstreeks verband stelle met den Staat.

B. Met het oog op deze algemeene beginselen vestigen wij onze aandacht op de Moderne Unions en vragen ons af: Wat is in de genoemde opzichten het wezenlijk karakter der Unions, zooals die vereenigd zijn in de American Federation of Labor?

a. Wat zegt de Federation zelve? Hier zijn wij zeer kort en geven slechts een paar aanhalingen. Vooreerst uit haar Constitution:—

Constitution of the American Federation of Labor, 1916.

Preamble.

Whereas, a struggle is going on in all the nations of the civilized world between the oppressors and the oppressed of all countries, a struggle between the capitalist and the laborer, which grows in intensity from year to year, and will work disastrous results to the toiling millions if they are not combined for mutual protection and benefit.

It, therefore, behooves the representatives of the Trade and Labor Unions of America, in convention assembled, to adopt such measures and disseminate such principles among the mechanics and laborers of our country as will permanently unite them to secure the recognition of rights to which they are justly entitled.

We, therefore, declare ourselves in favor of the formation of a thorough Federation, embracing every Trade and Labor Organization in America, organized under the Trade Union system.

Constitution.

Art. 1. Name. This Association shall be known as **The**

American Federation of Labor, and shall consist of such Trade and Labor Unions as shall conform to its rules and regulations.

Art. II. Objects. Section 1. The object of this Federation shall be the encouragement and formation of local Trade and Labor Unions, and the closer federation of such societies through the organization of Central Trade and Labor Unions in every city, and the further combination of such into State, Territorial, or Provincial organizations to secure legislation in the interest of the working masses. Sec. 2. The establishment of National and International Trade Unions, based upon a strict recognition of the autonomy of each trade, and the promotion and advancement of such bodies. Sec. 3. The establishment of Departments composed of National or International Unions affiliated with the American Federation of Labor, of the same industry, and which Departments shall be governed in conformity with the laws of the American Federation of Labor. Sec. 4. An American Federation of all National and International Trade Unions, to aid and assist each other; to aid and encourage the sale of union label goods and to secure legislation in the interest of the working people, and influence public opinion, by peaceful and legal methods, in favor of organized labor. Sec. 5. To aid and encourage the labor press of America.

Ten tweede: Uit "A letter to ministers by Pres. Gompers".

Why Labor Unions are not Incorporated.

But, it may be argued, the trades union is unincorporated, so that an employer can not hold it to its contract, while he himself is liable to damages. This is not true. It is well known that an incorporated concern can neither sue nor be sued, so that both the employer and the trades union are on an equality before the law in this respect. Furthermore, if the trades union was to become incorporated it would be a comparatively easy matter for an unscrupulous employer to hire a spy to commit an act of lawlessness which would involve the destruction of property whereby the entire union would become involved. A successful suit for damages would practically disrupt the organization. If all employers were absolutely honest, the incorporation of the union might be insisted upon, but for the reason given above, organized labor is naturally cautious about taking a step which would bring it practically no advantage, while it would lay itself open to the assaults of its enemies.

The right to run one's business "as he pleases" must have its limitations. Great changes in the conception of personal and property rights have come as part of the democratic evolution. In some respects a man can run his business as he pleases, but in other respects public opinion, and frequently public law, steps in and limits his exclusive control. In the matter of employment it is being recognized that there are two parties instead of one. A man may do as he pleases only in so far as that liberty does not injure the well-being of his fellow-man. One may not set fire to his own house, nor may he sell cigarettes or whiskey, in some States, because the exercise of that privilege might injure somebody.

b. Wat is ons oordeel over deze wereldsche Unions?

I. Dat zij in strijd zijn met de organische solidariteit der Maatschappij, doordat zij in geheel hare actie uitgaan van verdeeldheid der Maatschappij; en als gevolg daarvan hare eenige kracht zoeken in **klassenstrijd** en als eenig middel gebruiken, **dwang**, eensdeels tegenover de werkgevers, anderdeels tegenover mede-arbeiders.

Een strijd en een dwang, waarvoor zelfs de heiligste levensverhoudingen wijken moeten. Terwijl de Constitutie in negatieven zin onschuldig lijkt,—blijkt toch bij alle actie genoemde dwang in de **Union Label**, de **Arbitrary Strike** (willekeurige werkstaking) de **Closed Shop** en de **Boycot**. Ook deze boom wordt uit zijne vruchten gekend, terwijl tevens deze revolutionaire dwangmiddelen in de Constitutie der Federation worden genoemd en besproken.

11. Dat ze in strijd zijn met de Goddelijke ordinantiën van Staatseenheid en Overheidsgezag en tevens met onze Nationale Constitutie (zie vooral de Preamble en Art. XIV van de Amendments).

Immers door het zelfstandig en wederrechtelijk optreden der Unions, met aangematigd gezag over, en dwang jegens medeburgers, vormt het Moderne Unionisme een macht in de Maatschappij, die de solidariteit van Maatschappij en Staat ernstig bedreigt.

III. Dat ze in strijd zijn met Gods Woord, dat geen ander wet stelt, dan die der naasten-liefde; dat van geen andere redding weet dan door genade; dat geen ander gezag erkent dan dat van de Overheid en dat bovendien het gansche leven—dus ook dat der Maatschappij—in alles onderworpen aan en afhankelijk van Christus verklaart, die zelf, juist vóór zijn

heengaan van de aarde, plechtig getuigde: "Mij is gegeven alle macht in den hemel en op de aarde."

Dit legt den geloovige de verplichting op, om in alles uit te gaan van God en zijn Woord.

C. Op deze gronden, die slechts kort zijn aangeduid, oordeelt uwe Commissie, dat het lidmaatschap der Moderne Unions, zooals die vereenigd zijn in The American Federation of Labor, onvereinigbaar is met het lidmaatschap der kerk.

D. Uwe Commissie adviseert aan de Synode, dat zij uiterst voorzichtig zij met de toepassing van een besluit in dezen geest—en dat wel, eensdeels vanwege de verwarde toestanden op sociaal gebied en anderdeels wegens het gemis van helderheid en beslistheid bij ons Christelijk volk, ten opzichte van de eischen van Gods Woord en van de Gereformeerde en Christelijke beginselen in betrekking tot het sociale leven.

E. Wat ten slotte de sociale actie van Christelijke zijde betreft, verwijst uwe Commissie zonder behoefte te gevoelen om daar thans iets aan toe te voegen, naar de besluiten der Synode Acta 1904, Art. 119, II:4, "dat de kerkeraden allen aanrade en vermane met de Union te breken, of beter nog: rade allen aan zich op te maken tot het oprichten eener positief Christelijke vereeniging, opdat de machtige werkliedenbeweging in betere bedding geleid worde en het blijke dat het Christendom juist behoudende kracht heeft." Acta 1904, Art. 119-III. 1. „Een commissie te benoemen die gedurende de twee volgende jaren speciale studie make van de zaak der Unions. 2. de beginselen en werkzaamheden van Christelijke werklieden vereenigingen aangeve. 3. werke aan de hand van het rapport door de vorige Synode geleverd en de stukken vervaardigd door de Classes Iowa en Grand Rapids." Zie verder dezelfde Acta en Acta 1906, Art. 106 No. 3. Acta 1908, Art. 58, XI.

Met eerbied onderworpen,

Uwe Commissie,

B. H. EININK.

K. SCHOOLLAND.

E. HEKMAN.

P. PRINCE.

MINDERHEIDS-RAPPORT IN ZAKE LABOR UNIONS.

Aan de Synode der Christelijk Gereformeerde Kerken, welke D. V. vergaderen zal te Grand Rapids, 21 Juni 1916.

Eerwaarde Vaders en Broeders in Christus,

Het spijt ons, dat er wederom een **minderheids-rapport** in zake de Unions voor de Synode moet komen. Wij hadden gehoopt dat door eene breede en kalme samenspreking der Comm. er een eenparig resultaat zou komen, doch zijn daarin bitter teleurgesteld, dewijl de gelegenheid tot zulk eene samenspreking ons werd afgesneden.

De Comm. vergaderde voor de eerste maal den 30en Nov. 1915 te Holland, Mich. Al de leden waren tegenwoordig behalve Prof. Schoolland. Na geheel de zaak in het algemeen besproken te hebben, kwam men tot de volgende besluiten, die dan verder als grondslag of uitgangspunt voor de verdere bespreking zouden dienen:

a. Dat een christen kan en mag samenwerken met niet-christenen op het terrein des natuurlijke levens in vereenigingen die op een neutralen, niet anti-christelijken grondslag staan, om in noodzakelijke dingen hunne gemeenschappelijke belangen te behartigen.

b. De werklieden hebben persoonlijk of in vereeniging met anderen het recht mede zeggenschap te hebben in de beslissing betreffende loon en arbeid.

c. Wanneer werkgevers en werklieden het over een en ander niet eens kunnen worden, is arbitrage een geoorloofd middel om te trachten tot een gewenscht einde te komen.

Tegen het tweede besluit werd door Ds. Einink en Mr. Hekman protest aangeteekend. Overigens scheen men met alles tevreden te zijn.

Bepaald werd om eene tweede vergadering te houden op dezelfde plaats den 13den Jan. 1916, en in eene goede stemming ging men uiteen.

Echter werd op den 11den Jan., dus twee dagen voor den bepaalden datum, door den Pres. der Comm., Ds. Einink, kennis gegeven aan den Secr., Mr. De Boer, dat die bepaalde vergadering niet zou worden gehouden. Terstond daarop, nog op denzelfden datum, werd door de broeders Einink, Hekman en Schoolland het volgende schrijven gezonden aan al de andere leden van de Comm.:—

„Waarde Broeder,—Dewijl ons gebleken is, dat verdere samenspreking in zake de Labor Unions tot geen eenparigheid van besluit zal leiden, en ook dewijl Prof. Schoolland niet met ons vergaderen zal om de zaak te bespreken, oordeelen wij, dat wij ons moeten onttrekken aan de vergaderingen der Comm. om dan een tweede rapport voor de Synode voor te bereiden. De gronden voor ons besluit liggen in de u bekende besluiten genomen op onze eerste meeting, waar zaken besloten zijn die wij niet kunnen onderschrijven.

Met achting en groete,

B. H. Einink.

K. Schoolland.

E. Hekman.”

Zonder dit schrijven terug te nemen, werd echter door den gewezen Pres. Ds. Einink en door Mr. Hekman, des daags daarna, dus op den 12den Jan., per telephone en per telegraaf aan al de leden bericht gezonden, dat den volgenden dag eene vergadering zou worden gehouden van de Comm.

Mr. De Boer ontving dat bericht veel te laat. Mr. Rozema was ziek en Ds. Groen ontving het bericht van den Secr., dat de vergadering niet zou worden gehouden, nog later, en niet wetende wat van de geheele zaak te maken, hield hij zich aan het officieele bericht van den wettigen Secr. en niet aan een bericht van twee leden die zich officieel aan de vergaderingen der Comm. hadden onttrokken. Zoo kwam dan eensklaps het deel van de Comm., dat zich officieel had onttrokken tot alleenheerschappij op eene onwettige vergadering en noemt zich „Uwe Commissie”. Op die vergadering werd een rapport voor de Synode gereed gemaakt, en aan al de leden der Comm. ter beoordeeling gezonden.

Drie leden der Comm. hebben zich toen beklaagd over de onwettigheid van die vergadering, n.l. N. Rozema, J. De Boer en J. Groen, en verklaard dat zij zich met het gezonden concept rapport niet konden vereenigen, en hebben dringend en herhaaldelijk verzocht om eene wettige vergadering van de geheele Comm. Hierop ontvingen zij eerst ten antwoord van Ds. Einink: „Zoodra antwoord ontvangen is van de andere leden der Comm., die toen niet tegenwoordig waren, zal over de wenschelijkheid van eene vergadering finaal kunnen worden beslist.” Maar ook werd de verzekering gegeven dat door de vier broeders die het rapport hadden geteekend, het laatste woord was gezegd. Wie dan eigenlijk finaal over het houden van eene meeting te beslissen had, wordt niet gezegd, maar

het schijnt, dat Ds. Einink daartoe het recht had. Door dien broeder werd ons ten minste in een schrijven van 23 Maart bericht, dat geene vergadering zou worden gehouden.

Dat alles was ons zeer onaangenaam. Wij hebben reeds vele jaren de Kerken in verschillende Comm. gediend, maar nog nimmer is ons zulk eene behandeling aangedaan. Waarom toch deze gewichtige zaak, waar zoovele personen, ja kerken mede op het spel staan, niet bedaard met elkaar besproken? Waarom het de eene zijde van de Comm. onmogelijk te maken de zaak van alle kanten te bezien? Of was men misschien bevreesd om de zaak met de broeders, die een anderen kijk op de zaak hebben, te bespreken? Wij weten niet wat van dit alles te maken. Het gaat er toch niet om, om te winnen, om eigen opinie door te drijven, maar de Kerken met rijp advies te dienen.

Dat wij op deze o.i. onbetamelijke handeling wijzen, is niet bloot omdat wij ons persoonlijk verongelijkt gevoelen, maar vooral om de Kerken voor zulke invloeden in de beslissing van deze zaak te waarschuwen, en ook de a.s. Synode voor den invloed van zulk doordrijven bewaard mag blijven. Het gewicht van de zaak eischt eene kalme, breede en onpartijdige bespreking, waarin vooral aan de beschuldigde partij, d. i. de Unions, eene ruime gelegenheid moet worden gegeven om voor hare rechten op te komen.

Doch genoeg hierover. Ter wille van het gewicht der zaak konden wij alles zoo maar niet laten rollen, en hebben dus getracht een eigen rapport gereed te maken om der Synode aan te bieden.

Nu hebben wij gemeend, dat in het gereed maken van ons advies wij ons eerst voor deze vraag moesten plaatsen: Behoort de behandeling van de Labor Unions tot die zaken, welke door de Kerk, door kerkelijke vergaderingen dienen te worden behandeld. Wij weten dat op kerkelijke vergaderingen alleen kerkelijke zaken dienen behandeld te worden.

Moet de Kerk theoretisch de beginselen voor de Labor Unions bepalen?

Moet de Kerk in de praktijk die leden der Kerk die in theorie of in de praktijk niet met die door de Kerk vastgestelde beginselen voor de Labor Unions overeenkomen, met de kerkelijke tucht straffen?

Of moet de Kerk zich onthouden van eene systematische, wetenschappelijke uiteenzetting van de beginselen en praktijk der Unions, zich onthouden aan alle officieele goed- of afkeuring der Unions, en alleen dan een lid der Kerk, die ook lid

der Union is, onder de censure plaatsen, indien hij in leer of leven zich heeft schuldig gemaakt aan de grove zonden, die in onze Belijdenisschriften, Kerkenorde en Formulieren worden genoemd.

Dit punt dient zeker eerst behandeld te worden. Immers mocht het blijken, dat deze zaak niet op het terrein der Kerk ligt, dan zou het totaal misplaatst wezen eene behandeling van de Unions ter Synode te brengen om daar beoordeeld en aangenomen te worden.

Nu zal ieder toestemmen dat de Kerk als instituut zoo maar niet alles ter hand mag nemen. Zoo goed als de Staat en het gezin heeft ook de Kerk eene bepaalde taak, in Gods Woord haar aangewezen. Het is ook niet twijfelachtig wat de taak der Kerk als instituut is. Het is haar opgedragen om Gods Woord te verkondigen en de Sacramenten te bedienen. Door de verkondiging van Gods Woord opent en sluit zij het Koninkrijk der hemelen declaratief.

Aan de bediening des Woords en der Sacramenten is nauw verbonden het sluiten van het Koninkrijk der hemelen door den ban, de kerkelijke tucht. Allen die in leer of leven zich niet willen gedragen naar de grondwet van het Koninkrijk der hemelen, moeten door de kerkelijke tucht worden bearbeid en bij volharding in het kwade buiten de gemeente, buiten het Koninkrijk der hemelen worden gesloten door de Kerk. Zal nu de Kerk in de toepassing van de tucht in de praktijk zuiver en naar vaste beginselen handelen, en zich niet in willekeur en inconsekwenties verliezen, niet buiten sluiten die in de Kerk behooren te blijven of er in houden, die er noodig buiten gesloten moesten worden, dan moet zij eene heldere kennis hebben van de grondwetten van het Koninkrijk Gods. Eene gezonde theorie moet hier dus aan eene gezonde praktijk voorafgaan. Eerst moet de Kerk in hare Formulieren en Confessie bepalen, wat zij als instituut van hare leden in leer en leven eischt, en alleen voor zoover dat duidelijk is bepaald, kan de ban op de overtreders worden toegepast. Wat door een kerk niet in theorie is afgekeurd, kan in de praktijk geen wettige grond voor den kerkelijken ban wezen.

Maar nog op een ander punt dient gewezen. Het gewicht van de zaak brengt mede, dat in het bepalen van de vereischten voor leer en leven de confessie der Kerk zich moet bepalen tot fundamenteele, ontwijfelbaar zekere waarheden. Bijzaken maken iemand niet tot een burger van Gods Koninkrijk, en bijzaken mogen hem er door den ban der Kerk ook niet buiten sluiten. En in twijfelachtige gevallen moet ook de

Kerk aan iemand geven „The benefit of a doubt”. Zij dit voldoende om in te zien wat de taak der Kerk is in zake de kerkelijke tucht.

Meenden nu onze Kerken dat het haar roeping was om in zake de Labor Unions officieel een standpunt in te nemen, dan diende het volgende te geschieden:

1. Dan moeten zij naar Christelijke beginselen een ontwijfelbaar zekere theorie betreffende de arbeiderskwestie vaststellen, en die als een deel van onze Confessie aanvaarden. Onze Kerken moeten dus eerst een „Social Creed” aannemen.

2. Van al de leden onzer Kerken moet instemming met die „Social Creed” worden gevraagd. Zij hebben er zich in theorie en praktijk naar te gedragen.

3. Is die sociale belijdenis ten gunste van de Labor Unions, dan moeten al de leden onzer Kerken, die zich in theorie of praktijk niet dienovereenkomstig gedragen, door den ban worden buiten gesloten.

4. Bevat echter die belijdenis eene veroordeeling van de Labor Unions, zooals in het rapport van de andere zijde wordt aanbevolen, dan moeten alle voorstanders van de Unions ten slotte worden uitgeworpen. Niet alleen die aan de Union behooren, maar ook die haar in theorie voorstaan zijn dan strafbaar, en wel zoo strafbaar dat zij buiten de Kerk moeten worden gesloten met de verklaring der Kerk er bij, dat zij ook buiten het Koninkrijk der hemelen zijn gesloten, en als een heiden en tollenaar moeten worden beschouwd.

Langs dien weg loopt alles logisch los van het begin tot het einde.

Wilden nu onze Kerken dien weg op, dan zouden wij als Comm. ons onbekwaam gevoelen tot de reuzentaak om zulk een „Social Creed” te ontwerpen. Wij zouden ons in hoofdzaak moeten houden aan hetgeen door een onzer verleden winter in „De Wachter” over Labor Unions werd geleverd. Die artikelen waren echter niet bedoeld als eene volledige uiteenzetting, of eene sociale belijdenis, maar alleen werd bedoeld om op eenige punten te wijzen en te wijzen op het onjuiste en oppervlakkige van de critiek, die door sommigen in onze kringen in zake de Unions is gemaakt.

Wij zijn echter ten volle overtuigd, dat onze Kerken dien weg niet op moeten en zich van eene officieele uitspraak over de Labor Unions moeten onthouden. Hiervoor hebben wij de volgende gronden:

1. De Labor Unions behooren tot het terrein des natuur-

lijken levens, en de Kerk staat op het terrein der bijzondere genade, van het Koninkrijk Gods.

2. De arbeiders kwestie, en dus ook die van de Labor Unions moet wetenschappelijk worden beoordeeld in de Sociologie en Economie en niet in de Theologie; behoort dus niet eens in een theologischen cursus; nog veel minder tot de kerkelijke zaken die op eene kerkelijke vergadering behandeld worden.

3. Waar ook het Koninkrijk Gods een geestelijken invloed als een licht en zout moet uitoefenen op het terrein des natuurlijken levens, zoo moet zulks niet geschieden door synodale besluiten, tucht en ban der Kerk, maar door de Christelijke Sociologie en Economie wetenschappelijk en praktisch door den veredelenden invloed van de Christelijke arbeiders. Daar de Unions zoowel als bijna alle politieke en sociale organisaties door de zonde zeer bedorven zijn, heeft de christen op dat terrein vaak een harde taak, een strijd. Het is dus allermint ons doel om alles wat de Unions doen goed te keuren.

4. Ook gaan kerkelijke tucht en ban niet over **organisaties**, allermint over organisaties die geheel buiten het terrein der Kerk liggen, maar over **personen**, leden der Kerk en wel om persoonlijke grove zonden. Zoo hebben ook in het verleden de Gereformeerde Kerken in den regel gedaan. De Kerken van Nederland hebben nimmer veroordeeld de Gilden, die vooral niet beter dan de Unions waren.

5. Wel hebben sommigen uit onze kringen, die zeer sterke tegenstanders van de Unions zijn, getracht de zaak zulk een kleur te geven, dat het wel eene kerkelijke kwestie zou zijn. Zij hebben getracht aan te toonen, dat de Unions er zulk eene verderfelijke levensbeschouwing op na houden, dat daardoor de fondamenten van ons Christelijk geloof worden aangetast. Volgens hen zouden de Unions Atheïstisch, Anti-christelijk, Materialistisch zijn, enz. Nu ontkennen wij niet, dat er zulke menschen tot de Unions behooren, en de Unions hebben voorgestaan. Maar wel beweren wij, dat het geheel en al eene valsche beschuldiging is, dat de Unions officieel zulk een standpunt innemen. De Unions willen zulks niet, en doen zulks ook niet. Hare constituties zijn meer programmas van actie dan van beginselen. Zij plaatsen zich geheel op een praktisch standpunt, zijn neutraal in zake de religie, geven volle vrijheid van godsdienst, en geven ook aan den christen gelegenheid om op eene gepaste wijze voor zijne beginselen uit te komen. Duizenden christenen behooren aan de

Unions. Vele voorname Christelijke mannen strijden er voor, en bijna alle kerken tot Rome toe helpen haar. Het doel van de Union is om zich in haar arbeid te beperken tot de behartiging van de gemeenschappelijk natuurlijke belangen der leden, en zich op zulk een breed standpunt te plaatsen dat christen en niet-christen er toe kunnen behooren.

6. Sommigen zijn geneigd om de tucht op de leden der Unions toe te passen, daar men bevreesd is anders de Kerk niet zuiver te kunnen houden. Nu is het zeker prijzenswaardig, dat men ijvert voor de zuiverheid der Kerk. Toch is het niet noodig om daarom zulke organisaties als de Unions, in haar geheel te veroordeelen, of om sommige van de praktijken of verdedigingsmiddelen der Unions te veroordeelen, als strikes, closed of union shops, union label en boycotts. Over al deze zaken toch wordt zoo verschillend geoordeeld zelfs door christenen, en waarschijnlijk hangt het af van de omstandigheden of zij onberispelijk of kwaad zijn. De Kerken hebben zich in den regel tevreden gehouden met het noemen van zonden als grond voor censuur. Laat dat ook ons genoeg zijn. Onze Belijdenis, Kerkenorde en Formulieren wijzen ons ook in dezen duidelijk den weg aan, en als wij daarnaar handelen is de zuiverheid onzer Kerken in geen groot gevaar.

7. Indien onze Kerken zich uitspreken over de Labor Unions, dan zou er geen principieel bezwaar tegen wezen, dat onze Kerken zich gaan uitspreken over alle politieke, sociale, wetenschappelijke vraagstukken. Men kan dan wel alles naar de Synode ter behandeling brengen. Zulks zou kunnen leiden tot eene gevaarlijke verflauwing der grenzen, en een verwaarloozen van het eigenlijke werk der Kerken.

8. Niet alleen dat onze Kerken, indien zij den hierboven aanbevolen weg bewandelen, theoretisch een zuiverder standpunt innemen, dan wanneer zij volgen het advies van het meerderheids-rapport, maar ook voor de praktijk is die veel veiliger, en zal den vrede in onze Kerken doen bewaard blijven.

Er zijn toch in zake de beschouwing over de Unions twee partijen in onze Kerken. De eene is scherp tegen de Unions gekant. De andere ziet om praktische of theoretische redenen in de Unions niets dat tot kerkelijke censuur moet leiden. En indien de censure zou moeten worden toegepast, dan zouden sommige van onze gemeenten bijna geheel moeten worden uitgeroeid. Daarvoor zou men echter niet moeten terugdeinzen, indien men kon zeggen: „God wil het.” Doch waarom zulks gedaan, indien het eene zaak geldt, die eigenlijk niet op het

terrein der Kerk behoort, en men dus zeer wel aan de gewetens der betrokkene personen, aan de Christelijke wetenschap en Christelijken invloed kan overlaten?

Ons advies aan de Synode kunnen wij derhalve in de volgende punten kortelijk samentrekken:

1. Dewijl geheel de arbeiders kwestie, en dus ook die van de Labor Unions, niet eene kerkelijke zaak, maar eene wetenschappelijke is, en tehuis behoort in de Christelijke Sociologie en Economie, spreke onze Synode uit dat zij zich onthoudt:

- a. Van eene systematische uiteenzetting van de beginselen voor Labor Unions.
- b. Van eene beoordeeling der bestaande Unions.
- c. Van eenige aanbeveling of afkeuring van Labor Unions.

2. Waar in onze Belijdenis, Kerkenorde en Liturgische Formulieren duidelijk wordt aangegeven welke grove zonden naar den Woorde Gods der censure en afsnijding waardig zijn, en waar in alle twijfelachtige, concrete gevallen de betrokkene Kerkeraad het advies der breedere vergadering kan inwinnen, oordeele de Synode dat het niet noodig is met het oog op de leden van de Unions hier eenige bepalingen aan toe te voegen.

3. Daar in onzen tijd de Sociale Vraagstukken sterk op den voorgrond treden en onze Christelijke werklieden er groote behoefte aan hebben om te weten, hoe zij zich naar Gods Woord in de sociale worsteling hebben te gedragen, daarom wekke de Synode alle onze predikanten op om in de prediking niet na te laten te wijzen op de algemeene sociologische beginselen der Schrift.

4. Ook drage de Synode het Curatorium op er voor te zorgen, dat aan Calvin College in de Sociologie en de Economie de kwestie der Labor Unions in het bijzonder worde behandeld, opdat onze toekomstige voormannen in dezen goed onderlegd mogen wezen.

5. Hiermede verklare de Synode vervallen alle vroeger Synodale besluiten, die met deze besluiten direct of indirect in tegenspraak mochten zijn.

Uit ons advies is het genoegzaam duidelijk waarom wij met het rapport van de andere zijde onmogelijk konden mede gaan. Het is echter hier niet ter plaatse om op dat rapport

critiek uit te brengen. Wij hopen op onze a.s. Synode tegenwoordig te zijn, en dan gelegenheid te hebben om voor de Comm. van praeadvies en de Synode ons eigen kort rapport breder toe te lichten, en te wijzen op de vele bezwaren die wij tegen het rapport van de andere zijde hebben.

Moge de Koning der Kerk der Synode ook in de behandeling van deze gewichtige zaak de leiding van zijnen Heiligen Geest schenken.

Uw dienaren in Christus,

J. GROEN, Grand Rapids.

JAMES DE BOER, Chicago.

N. ROSEMA, Grand Rapids.

RAPPORT OVER HET VROUWENKIESRECHT.

(I.)

In „De Wachter” van 2 en 9 Febr. l.l. is eene wat breedere beschouwing gegeven aangaande het vrouwenkiesrecht. Wij werden er aan herinnerd volgens besluit der vorige Synode voor het Agendum, na grondige bestudeering ons advies aan te bieden met de gedachte, welk standpunt wij als Kerk in dezen hebben in te nemen. Wij doen dit met een enkel woord, terwijl wij hierbij verwijzen naar genoemde artikelen in „De Wachter”.

Wij meenen dat er bezwaar is tegen het vrouwenkiesrecht, omdat het de vrouw een zwaren last en groote verantwoordelijkheid zou opleggen waarvan zij dient te worden verschoond. Nog grooter bezwaar echter is dat het vrouwenkiesrecht tegen de door God gestelde orde inloopt. De Heere toch heeft aan elk den kring of de sfeer van zijnen arbeid aangewezen. De grondlijnen liggen daarvoor in Gods Woord, in alle opzichten zijn zij niet scherp van elkander te scheiden, maar is er eene publieke en private zijde op het terrein des levens, dan weet elk waar de plaats der vrouw te zoeken is. Onze Schepper die deze sferen uitdacht en verordende, deelde dienovereenkomstig gaven en krachten mede. Physisch en psychisch pleiten de gaven en krachten der vrouw tegen kiesrecht. Ook de geschiedenis kan hier een woord medespreken. Waar de vrouw in het publieke leven op den voorgrond trad, kwam er achteruitgang en verval, zooals voorbeelden als de Ridderschap, de Renaissance in Italie en de Fransche Revolutie kunnen getuigen. In de worsteling met staatkunde, opvoeding of in de Reformatie traden steeds mannen als baanbrekers op. De grootheid der vrouw ligt op ander gebied, als in welken waarin gevoel en barmhartigheid spreekt. Zij is niet geroepen over den man heerschappij te hebben, maar de man is het hoofd der vrouw, gelijk Christus is het Hoofd der gemeente. Daarin ligt begrepen dat zij Hem gehoorzaamt, Hij zich haar in beginsel gelijk maakt als Hoofd en leden, en haren wil in zijnen opgaat.

Dan, het vrouwenkiesrecht gaat ook uit van het Individualisme, eene wereldbeschouwing die den band door God gelegd tusschen de menschen aantast.

Is nu ook den man geboden haar lief te hebben gelijk Christus de gemeente heeft liefgehad en zichzelf voor haar

heeft gegeven, wie kan daar dan aan beantwoorden? Maar dat neemt niet weg dat hij is het hoofd der vrouw. En wel staat zij niet alleen onder maar betrekkelijk wel naast hem met hare vrijheid en rechten, toch zijn zij niet tegen elkander overstaande partijen en zij is niet tot heerschappij voeren geroepen. Tegen buitensporige verheffing der vrouw waarschuwt het Woord (Jes. 3:12; 1 Tim. 2:11). In de Kerk werd het ambt toebetrouwd aan Apostelen, ouderlingen en diakenen, hoewel de vrouwen mede arbeidden en streden in de gebeden. Wie met aandacht de geschiedenis leest alsook Gods Woord, zoo is onze overtuiging, zal gevoelen dat stemrecht de vrouw vernederde en groote verwarring op het terrein des levens zal aanbrengen, terwijl het uit een christelijk oogpunt beschouwd nergens steun vindt.

Welk standpunt wij als Kerk in deze zaak moeten innemen—zoo luidt de opdracht, en wij herinneren hier nogmaals aan „De Wachter” van 9 Febr. j.l. Herinneren hier slechts dat het Geref. Kerkrecht uitgaat van geheel andere beginselen als de Roomsche, de Luthersche Kerk, de Wederdoopers en anderen. De Kerk heeft eene groote roeping en ook eene uitgestrekte macht, gebonden aan het Woord van haar Koning. Voor haar Koning moet zij optreden in den strijd tegen alle zonde. Daarin is Christus haar voorgedaan. In werken der barmhartigheid, hogere en lagere scholen, staat en maatschappij moet de Kerk voor hare beginselen worstelen. Daarom heeft zij zeker ook wat te doen met het vrouwenkiesrecht. Zij moet op elk terrein des levens het kwaad wederstaan en haar invloed ten goede doen gelden. Christus sprak van meer als de zaligheid der ziel, Gods Woord spreekt van verhoudingen tusschen man en vrouw, ouders en kinderen, overheid en onderdanen. Elk geloovige moet zijn licht laten schijnen. Strekt zich de roeping der Kerk uit tot het vrouwenkiesrecht? Zij kan niet onder haar gebied trekken wat op het gebied der Algemeene Gratie ligt, al is dat betrekkelijk, want zij kan er zich ook niet geheel aan onttrekken. In het huisgezin kan zij niet optreden om met vaderlijk gezag te gebieden, in den staat kan zij de wetten niet voorschrijven. Maar als leden der Kerk zich vereenigen met socialistische bewegingen of geheime genootschappen, dan kan zij dat niet lijdelijk aanzien. Het is moeilijk om op elk gebied de grens van hare macht en hare roeping vast te stellen. Ook dienen wij in het oog te houden dat inzake van tucht veel aan de plaatselijke kerk moet worden overgelaten.

Gelegenheid en omstandigheden kunnen verzwarend of verschoonend zijn, voorzichtig en lankmoedig moeten behandeld worden. Persoonlijke vrijheid is wel niet onbeperkt, maar eenvormigheid van opvatting kan ook niet in alle opzichten worden opgelegd. Een register van censurable zonden kan de Kerk niet opstellen. Regel moet blijven: „Wanneer iemand tegen de zuiverheid der leer of vroomheid des wandels zondigt.” D. K. O. Art. 72. Vrouwenkiesrecht is zeker in alle opzichten niet te verwerpen; de vraag zooals zij voor ons ligt, is wat onbelijnd. Dat de beweging in de Kerk gevoeld wordt en in een deel verwarring heeft verwekt, zegt het Agendum. Iemand die er voor opkomt, kan het doen uit verschillende oorzaak. De plaatselijke kerk kan daar het best over oordeelen. Wij meenen ten slotte te kunnen zeggen:

1. Dat de Kerk er krachtig hare stem tegen dient te verheffen.

2. Dat zij zich als algemeene regel houde aan Art. 72 D. K. O. en het niet speciaal veroordeele.

3. Dat aan plaatselijke kerken worde overgelaten of er tucht over moet worden geoefend, aangezien zij best voorkomende gevallen van alle zijden kan bezien.

4. Dat zooveel mogelijk verdraagzaamheid betracht worde en vrijheid van geweten worde toegelaten, maar dat de Kerk getrouw wake tegen alle zonden tegen Gods Woord, Belijdenis en Kerkenorde, in afwachting van de hulp des Heeren.

H. WALKOTTEN.

RAPPORT OVER HET VROUWENKIESRECHT.

(II.)

Acta 1914, Art. 75.16.

Eerwaarde Broeders in Christus:—

Als lid van de door de vorige Synode benoemde Commissie Vrouwenstemrecht heb ik de eer u met het volgende rapport te dienen:

De instructie waarvoor de Commissie aangewezen is tot dienen van een wel omschreven advies, werd niet door allen gelijk verstaan.

Wat mij aangaat, meen ik, dat de bedoeling niet anders kan zijn, dan de zaak in te denken in betrekking de Kerk. Zoo luidt de instructie en volgt uit den aard der zaak.

Ik wensch de zaak te bezien volgens het Kerkelijk Handboek Art. 30, met de toelichting. Wij vinden daar dat, „In de kerkelijke samenkomsten zullen geen andere dan kerkelijke zaken verhandeld worden,” en verder in de toelichting, „alle besluiten moeten op Gods Woord steunen.”

Waar wij vrouwenstemrecht voor ons hebben, wordt door een ieder verstaan, dat wij op politiek gebied treden, een gebied waar de Kerk het zeggen niet heeft, en daarom maar uiterst voorzichtig moet zijn.

Zal de Synode dan tot een besluit komen, zoo moet dat op Gods Woord steunen.

Gods Woord geeft ons geen regels voor stemrecht, alsof b.v. het stemrecht zou verbonden zijn aan stand, bezit, kennis of ook geslacht; maar wij weten dat het stemrecht in elk land door de wet wordt vastgesteld, toegekend en geregeld.

Ook zal het niet gaan een besluit te gronden op het nuttige of minder nuttige van de vrouw; noch op de zielkundige beschouwing over de vrouw, hetzij door man, hetzij door vrouw; noch waar de eisch van vrouwenstemrecht historisch uit opkomt.

Waar dan in Gods Woord geen regel gevonden wordt voor stemrecht, ook niet voor vrouwenstemrecht, zal de Kerk als instituut zich moeilijk met de zaak kunnen inlaten.

Gaarne stem ik toe, dat de H. Schrift handelt over de betrekking van man en vrouw, zooals in Gen. 3:16: „En hij zal over u heerschappij hebben,” en in de brieven van Paulus: „Gij vrouwen! zijt uwe **eigene** mannen onderdanig,” maar

het zal moeilijk gaan daaruit een regel op te bouwen voor 't staatsleven.

Zelfs in het kerkelijk leven of ook in het huiselijk leven erkennen wij heerschappij en onderdanigheid niet in absoluten zin. Ik zou dit met voorbeelden kunnen aantonen, maar acht het overbodig.

Met de boven aangehaalde woorden der H. Schrift vorderen we niet in deze zaak.

Maar indien de Synode zich zou uitspreken en zich tegen vrouwenstemrecht verklaren, dan moest, zou de verklaring iets uitwerken, een voorstander van vrouwenstemrecht kerkelijk behandeld worden, d. i. gecensureerd en bij volharding afgesneden. Wie zou dat durven bestaan, waar Gods Woord niet één woord over stemrecht geeft; en wat uit Gods Woord er mede in betrekking gebracht wordt, door verschillende partijen verschillend wordt opgevat.

Dan wat te doen met vrouwen die van het stemrecht gebruik maken? Indien een voorstander van vrouwenstemrecht behandeld wordt, dan toch ook de vrouwen die het uitoefenen.

Nauw hieraan verbonden komt men te staan voor een andere zaak. Indien er stemming is in een staat waar vrouwenstemrecht is, en het onchristelijk element werkt voor een onchristelijk doel, zullen dan de christelijke vrouwen, ook de Chr. Geref. vrouwen, terug gehouden moeten worden, terwijl de onchristelijke zusters de stemmen uitbrengen? Of zullen wij onze vrouwen aanmoedigen tot stemmen onder zoodanige omstandigheid?

Ook kan men letten op de wijze van stemmen zooals het in ons land de gewoonte is. Wie zal kunnen nagaan, wie voor of tegen een zaak stemmen? Of indien vrouwenstemrecht eenmaal wet is geworden in een staat, wat er mede te doen als burgers die beloofd hebben trouw aan constitutie en wet? Mogen wij er ons dan tegen verzetten?

Verder zou ook de politiek beperkt worden voor de leden der Kerk. De „Progressive” en „Prohibitie Party” zouden verboden richtingen zijn. Of ook zou men zich niet kunnen voegen bij de „Anti Saloon League”, die toch ook sterk voor vrouwenstemrecht ijvert.

Wat overigens ook voor of tegen vrouwenstemrecht zou voortgebracht kunnen worden, zoo is mijne beschouwing, dat wij als **Kerk** ons niet met deze beweging moeten inlaten; wijl zooals ik aangewezen heb:—

1. Gods Woord geen regel geeft voor het stemrecht, ook niet in betrekking tot de vrouw.

2. Het geen zaak is die thuis behoort op het gebied der Kerk.

3. Het voor en tegen der leden van de Kerk niet kan gecontroleerd.

4. Wij ons als goede burgers aan de wet des lands hebben te houden.

5. De vrijheid in de politiek zou beperken.

Zoo geef ik u in ernstige bedenking **niet** op vrouwenstemrecht in te gaan, en u er **niet** over uit te spreken.

Met eerbied onderworpen,

Lid der Commissie,

N. BURGGRAAF.

**AAN DE SYNODE VAN DE CHR. GEREFORMEERDE KERK, TE
HOUDEN TE GRAND RAPIDS, MICH., JUNI 1916.**

Eerwaarde Vaders en Broeders:—

De Commissie benoemd door de vorige Synode om in contact te treden met „The Federal Council”, ten einde aan te dringen op het verkrijgen van betere wetten op huwelijk en echtscheiding, heeft het volgende te rapporteeren.

Uit correspondentie met en literatuur van de „Council” bleek haar:

a. Dat de „Council” zich in den regel niet bemoeit met het verkrijgen van wetgeving. We halen aan: „The Federal Council does not as a rule attempt to deal direct with legislation.”

b. Dat, hoewel er eene commissie bestaat voor „family life”, deze commissie tot op heden heel weinig heeft verricht in het algemeen, en zoo goed als niets in het bijzonder tot verbetering van huwelijkstoestanden. Ook verkreeg uwe Commissie geene bemoediging dat deze zaak spoedig ter hand zou worden genomen.

c. Dat onze kerken, om iets met de „Council” te kunnen uitvoeren, zich als lid zouden moeten aansluiten. Daartoe had uwe Commissie geene volmacht. Synodale actie zou er toe noodig zijn.

Verder is uwe Commissie van oordeel, dat „Uniform Marriage and Divorce Laws”, d. w. z. nationale wetten op huwelijk en echtscheiding, verbindend voor al de onderscheidene staten der Unie, zeer zeker inconstitutioneel zouden zijn zonder voorafgaande herziening der grondwet.

Daarom is uwe Commissie zoo vrij de volgende wenken te geven voor eigene werkzaamheid onzer kerken:

a. Dat de kerkeraden, of, waar mogelijk, classes, in eenzelfde staat samen hun invloed laten gelden bij de wetgevende lichamen van den staat tot verkrijging van betere wetten op huwelijk en echtscheiding.

b. Om deze gewichtige zaak levendig te houden, neme de Synode maatregelen de classes en kerkeraden tot onverpoosde werkzaamheid in dezen aan te sporen.

Met eerbied onderworpen,

De Commissie,

R. B. KUIPER.

D. KUIZEMA, Secr.

G. HOEKSEMA.

RAPPORT ECHTSCHIEDING. (No. 1.)

Aan de Eerw. Synode der Chr. Geref. Kerk, te vergaderen te Grand Rapids, Mich., den 21sten Juni 1916 e. v. d.

Eerwaarde Vaders en Broeders:—

De ondergeteekenden, leden der Commissie welke door de Synode van 1914 is benoemd om deze Vergadering te dienen met Praeadvies omtrent huwelijks- en echtscheidingszaken (Acta 1914, Artt. 51 en 68 I), hebben de eer, als hun oordeel omtrent de betrokken zaken, het volgende der Synode aan te bieden.

Gemeenschappelijk werd door heel de Commissie geoordeeld, dat haar taak door de Synode van 1914 niet duidelijk was aangegeven, en het dus allereerst noodig was te bepalen, wat de Commissie als haar taak meende te moeten beschouwen. Uitgesproken werd nu:

a. dat het niet wel in de bedoeling der Synode van 1914 kan hebben gelegen, deze Commissie een onderzoek naar de juistheid van het standpunt der Kerk ten aanzien van echtscheidingen op te dragen, omdat tegen dit standpunt geen gravamen is ingediend, waarin zulk een onderzoek begeerd, en waarin getracht werd te bewijzen, dat genoemd standpunt in strijd was met Gods Woord;

b. dat derhalve deze Commissie haar taak moest achten beperkt te zijn tot een onderzoek naar het antwoord dat gegeven moet worden op de vraag: **of het kerkelijk standpunt, dat alleen de grond in Matth. 5:32 genoemd een wettige grond voor echtscheiding is, alle mogelijkheid van toelating tot de kerkelijke gemeenschap uitsluit voor hen, die op andere gronden echtscheiding verkregen en daarna een nieuw huwelijk aangegaan hebben; dan wel of zij toch op zekere voorwaarden, en dan welke voorwaarden, in het kerkelijk lidmaatschap kunnen deelen?**

Dit voetspoor wordt ook door ons gevolgd, nu wij, daartoe ons gedrongen ziende door verschil van beschouwing, met onderling goedvinden in dit afzonderlijk Rapport ons oordeel omtrent het antwoord, dat op de gestelde vraag moet gegeven worden, ter Synodale tafel brengen.

I. Des Heeren Uitspraak in Matth. 5:32.

Ten einde de boven gestelde vraag te beantwoorden, zal allereerst te letten zijn op des Heeren voorschrift in Matth. 5:32, waarop het standpunt der Kerk rust. Slechts door te

onderzoeken wat die uitspraak inhoudt en eischt, zal ons duidelijk kunnen worden wat het standpunt der Kerk inhoudt en eischt.

Matth. 5:32 en gelijkkluidende of verwante teksten luiden als volgt:

Matth. 5:31, 32, Er is ook gezegd: Zoo wie zijne vrouw verstooten zal, die geve haar een scheidbrief. Maar Ik zeg u, dat zoo wie zijne vrouw verstooten zal, anders dan uit oorzake van hoerij, die maakt dat zij overspel doet; en zoo wie de verstootene zal trouwen, die doet overspel.

Matth. 19:7, 9, En zij zeiden tot Hem: Waarom heeft dan Mozes geboden een scheidbrief te geven, en haar van zich te laten? En Hij zeide tot hen: Mozes heeft vanwege de hardigheid uwer harten u toegelaten uwe vrouwen van u te laten; maar van den beginne is het alzoo niet geweest. Maar Ik zeg u, dat zoo wie zijne vrouw van zich laat, anders dan om hoerij, en eene andere trouwt, die doet overspel, en wie de verstootene trouwt, doet ook overspel.

Mark. 10:4—12, En zij zeiden: Mozes heeft toegelaten eenen scheidbrief te schrijven, en haar van zich te laten. En Jezus, antwoordende, zeide tot hen: Vanwege de hardigheid uwer harten heeft hij ulieden dat gebod geschreven; maar van het begin der schepping heeft ze God man en vrouw gemaakt. Daarom zal een mensch zijnen vader en zijne moeder verlaten, en zal zijne vrouw aanhangen; En die twee zullen tot een vleesch zijn; alzoo dat zij niet meer twee zijn, maar een vleesch. Hetgeen dan God samengevoegd heeft, scheidde de mensch niet. En in het huis vraagden Hem zijne discipelen wederom daarvan. En Hij zeide tot hen: Zoo wie zijne vrouw van zich laat, en eene andere trouwt, die doet overspel. En indien eene vrouw haren man zal verlaten, en met eenen anderen trouwen, die doet overspel.

Luk. 16:18, Een iegelijk, die zijne vrouw verstoot, en eene andere trouwt, die doet overspel; en een iegelijk, die de van den man verstootene trouwt, die doet ook overspel.

1 Cor. 7:10, 11. Doch den getrouwden gebied niet ik, maar de Heere, dat de vrouw van den man niet scheidde; En indien zij ook scheidt, dat zij ongetrouwd blijve, of met den man verzoene; en dat de man de vrouw niet van zich late.

1. Nu vragen wij allereerst: **Welke is de zin van des Heeren uitspraak in Matth. 5:32?**

De zin van Matth. 5:32 is zeer duidelijk en behoeft geen opzettelijke verklaring. Het kan echter zijn nut hebben om-trent een paar daarin voorkomende woorden op te merken:

a. Dat „porneia” (in „anders dan om hoererij”) beteekent: onwettelijke geslachtsgemeenschap in het algemeen. Die beteekenis komt duidelijk uit b.v. in 1 Cor. 7:2, „Maar om der hoererijen wille zal een iegelijk man zijne eigene vrouw hebben, en een iegelijke vrouw haren eigenen man hebben.” In Matth. 5:32 echter heeft het woord blijkens het verband een meer beperkte beteekenis, n.l. die van geslachtsgemeenschap van een gehuwde met een ander dan den (de) eigen echtgenoot(e), en dus van **overspel**.

b. Dat „moicheuoo” (in „die doet overspel”) de meer bepaalde beteekenis heeft van overspel doen. Het komt in den tekst tweemaal voor. De eerste maal van de vrouw, en dan in passieven vorm („moichasthai” of „moicheutheenai”), zoodat het daar beteekent: overspel lijden, overspel ondergaan, geschonden, onteerd worden. En de tweede maal van den man die de verstootene trouwt, en dan in actieven vorm („moichatai”), met de beteekenis van overspel bedrijven.

c. Dat „moicheiai” en „porneiai” in Matth. 15:19, Mark. 7:21 en Gal. 5:19 naast elkander genoemd en dus onderscheiden worden, doch ook in die teksten het eerste meer bepaald overspel, en het laatste onwettige geslachtsgemeenschap in het algemeen beteekent.

2. Onze tweede vraag is: **Welke is de beteekenis van deze uitspraak?** Is zij te beschouwen als een ordinantie, welke altijd en in alle gevallen gehandhaafd moet worden, of is dat haar beteekenis niet?

Dat wij in haar te doen hebben met een **Goddelijke ordinantie**, die door ons voor vast en bindend moet gehouden worden, blijkt zoowel uit de woorden des Heeren zelve, vooral zooals die in Mark. 10:4—12 gegeven worden, als uit die van Paulus in 1 Cor. 7:10.

De Heere zelf spreekt het duidelijk uit, dat wat Hij hier leert niet iets nieuws is, niet iets dat nu eerst zoo door Hem wordt bepaald, maar iets dat **opgesloten ligt in de scheppingsordinantie**. Hij gaat naar de schepping terug, en Gen. 1:27, en 2:24 worden door Hem letterlijk aangehaald. Naardien God den mensch gemaakt heeft, man en vrouw, en verordend heeft dat die twee één vleesch zullen zijn, en de mensch niet

scheiden mag wat God samengevoegd heeft, zoo volgt dat een huwelijk door een verstooting niet verbroken wordt, en dus een tweede huwelijk daarna niets kan zijn dan overspel. Slechts daarin treedt Hij hier krachtens eigen Goddelijk gezag verordineerend op, als Hij verklaart, dat van nu aan die schepingsordinantie weer onverzwakt gelden zal. De concessie waarop de Joden zich beriepen, was hun door Mozes gegeven „vanwege de hardigheid hunner harten”. Zij stond dus in verband met het stadium waarin de heilsopenbaring onder het O. T. verkeerde, en was vrucht van een daarmee rekening houdende pedagogie. Zij was dus niet oorspronkelijk, en ook niet bestemd om permanent te wezen, maar droeg een interimair karakter. En met zijn: „Maar Ik zeg u,” kondigt de Heere aan, dat nu haar einde gekomen is. Van nu aan zal weer gelden, wat oorspronkelijk door den Schepper was verordend, zoodat zijn vrouw te verstooten en een andere te trouwen, niet langer een gewettigde daad, maar schuldig overspel zal zijn. Derhalve, dat wij hier te doen hebben met een Goddelijke ordinantie, bindend voor Staat en Kerk beide, lijdt geen twijfel.

Even duidelijk is het, dat Paulus in 1 Cor. 7:10 deze woorden van Christus wil aangemerkt hebben als een Goddelijke ordinantie, waarvan in de Kerk niet mag afgeweken worden. Dat hij daar op de woorden des Heeren in bovengenoemde teksten het oog heeft, zal niemand betwisten. Deze woorden stelt hij, nu hij in dit hoofdstuk zal gaan handelen over huwelijk en echtscheiding, op den voorgrond; en dat als een ordinantie, die voor alle gevallen geldt, waartegen nooit mag ingegaan worden. „Doch den getrouwdën gebied niet ik, maar de Heere” zegt hij, om te kennen te geven, dat hij wat de hoofdzaak betreft, niets behoeft te verordenen, wijl de Heere zelf alles wat daartoe behoort, heeft uitgemaakt. En als hij daarna voor bijzondere gevallen voorschriften geeft, die hij als **de zijne** van de ordinantie des Heeren onderscheidt. („Maar den anderen zeg ik, niet de Heere”, vs. 12), geeft hij toch geen andere dan zulke, waarin de ordinantie des Heeren gehandhaafd blijft. Wil de ongeloofige bij den (de) geloovige blijven wonen (vss. 12—14), goed: dat is met de ordinantie des Heeren geheel in overeenstemming, en vrees voor ontheiliging door zulk een bijwoning behoeft er niet te wezen. Zelfs in het toelaten van scheiding, ingeval de ongeloofige niet blijven wil, laat hij de ordinantie des Heeren niet los, want wat hij met „scheiden” bedoelt, blijkt uit vs. 11, n.l. van elkander

gaan, doch zoo dat men ongetrouwd en verzoening mogelijk blijft, m. a. w. scheiding van tafel en bed.

3. Een derde vraag is deze: **Welke omvang moet aan het voorschrift van Matth. 5:32 toegekend worden?** Hoe breed strekt het zich uit? Moeten alle gevallen van echtscheiding en hertrouw geacht worden er onder te vallen, of niet?

Zooals met zooveel woorden gezegd wordt, is het een voorschrift voor gevallen, waarin gehuwden elkander verstooten of verlaten, gelijk dit ook bij formeele echtscheiding geschiedt, **en hertrouwen**. In Matth. 19:9, Mark. 10:11 en Luk. 16:19 staat er telkens uitdrukkelijk bij: **en een andere trouwt**. Wat de Heere hier zegt, geldt gevallen waarin de man niet slechts een van deze dingen, maar beide heeft gedaan; die man doet overspel, maar als de vrouw hertrouwt, ongeacht of zij dat vroeger of later doet, doet zij ook overspel, en wie haar trouwt desgelijks.

Zooals wel gebleken is echter, zijn niet weinigen van meening, dat het „die doet overspel” alleen geldt voor de partij **die de eerste is om te hertrouwen**, maar niet voor de andere, **die het eerst daarna doet**. Want juist omdat die eerste partij door dien hertrouw **overspel** doet, wordt daardoor volgens hen de andere vrijgemaakt. Immers met de woorden: anders dan uit oorzaak van hoererij, wordt, naar men meent ook in dit geval, recht gegeven zich van de andere partij vrij te achten, zoodra die hertrouwt.

Dit wil dan zeggen, dat de Heere met de woorden, „die maakt dat zij overspel doet, en zo wie de verlatene zal trouwen, die doet overspel”, slechts bedoeld heeft die zeer zeldzaam voorkomende gevallen, waarin de vrouw een nieuw huwelijk aanging, voor dat de man die haar verstooten had, dit had gedaan. Dat zullen zeer zeldzaam voorkomende gevallen zijn geweest. Wij weten om welke nietige redenen de Jood meende zijn vrouw te mogen wegzenden. Hun eigen „om allerlei oorzaak” (Matth. 19:3) is kenmerkend. Volgens Rabbi Akiba was het vinden van een schoonere vrouw voor een man daartoe reden genoeg. Indien de Jood niet reeds een ander op het oog had eer hij zijn vrouw verstiet, zal hij in elk geval niet lang gedraald hebben met zich van een andere te voorzien. Voor de weggezonden vrouw, die nu ook nog den smaad der verstooting had te dragen, stond de kans op een nieuw huwelijk zeker minder gunstig.

Waarlijk, indien deze ordinantie zoo moest opgevat worden, zou de Heere zich hier op onverantwoordelijke wijze aan

generalisatie hebben schuldig gemaakt. En dat ten koste van de reeds aan zooveel willekeur blootstaande vrouw! Hij, die steeds voor ellende zooveel medegevoel openbaarde; onze barmhartige Hoogepriester! Waarom dan niet gezegd: „en wie, eer de man een ander trouwde, de verstootene trouwt, die doet ook overspel”? Waarom door zich zoo onvolledig uit te drukken, den blaam van overspeelsters te zijn, geworpen op tal van vrouwen, die door de Joden als wettig gehuwd werden beschouwd niet alleen, maar dan ook werkelijk wettig gehuwd waren. Zelfs laat men dan de woorden des Heeren juist het tegendeel zeggen, van wat ze zeggen. Men laat ze zeggen: Die zijn vrouw van zich laat en een andere trouwt, die geeft haar daarmee vrijheid tot een ander wettig huwelijk, terwijl wat de Heere zegt juist het tegendeel is, n.l. dat die vrouw als zij weer trouwt, overspel doet, en wie haar trouwt ook.

Zulk een exegese kan dus niet opgaan. Matth. 5:32 bedoelt juist wat het zegt, n.l. dat na een onwettige verstooting er geen wettig huwelijk meer volgen kan, voor geen der betrokken partijen, en in geen geval. Elk volgend huwelijk is overspel.

4. Nu is onze vierde vraag: **Wat dan uit Matth. 5:32 voor al die gevallen volgt?** Dit is in hoofdzaak tweeërlei:

A. Het eerste heeft betrekking op **het karakter van zulk een tweede huwelijk**, en op den toestand, waarin aldus gehuwden leven. Hiermee wordt de absolute onontbindbaarheid van het huwelijk wat den mensch aangaat, in het licht gesteld.

Ingeval een man zijn vrouw verstoot, en een andere trouwt, anders dan uit oorzaak van hoererijs, verklaart de Heere:

1e. Dat hij een dubbele zonde doet en een dubbele mate van schuld over zich haalt; want: a. **hij doet overspel**, Matth. 19:9, Mark. 10:11, Luk. 16:18, en b. **hij maakt, dat zijn vrouw overspel lijdt**, geschonden, onteerd wordt, Matth. 5:32. Schuldig staat hij aan het overspel dat hij zelf doet, bovendien staat hij schuldig aan de onteering, welke zijn vrouw treft, want hij is daar de oorzaak van. **Hij maakt**, dat zijn bed door een ander beklommen, dat zijn vrouw door een ander beslapen, dat met zijn eigen echtgenoot overspel bedreven wordt.

2e. Dat de vrouw **overspel doet**. Want dat zij overspel lijdt, sluit in dat zij overspel doet. In den regel vertalen dan ook de exegeten, gelijk onze overzetting het heeft: die maakt, dat zij overspel doet. In Joh. 8:4 wordt voor de overspelige

vrouw ook de passieve vorm gebruikt (overspel lijdende), maar de Joden beschouwen haar als iemand die overspel gedaan heeft, willen haar als zoodanig behandeld hebben, en de Heere spreekt haar niet vrij.

3e. Dat wie de verstootene trouwt, ook overspel doet, Matth. 5:32, 19:9, Luk. 16:18, door in onwettige gemeenschap te leven met eens anders vrouw.

Derhalve elk uit de verstooting geboren nieuw huwelijk is overspel. Als de verstooter een ander trouwt, doet hij overspel; als de verstootene een ander trouwt, doet zij overspel; zelfs hij die de verstootene trouwt, doet ook overspel. Nooit kan op de verstooting een wettig huwelijk volgen.

Duidelijker, beslist, meer afdoend kon ons wel niet gezegd worden, dat een nieuw huwelijk van wie der partijen ook, na de verstooting of, wat hetzelfde is, na de burgerlijke echtscheiding, **het eerste huwelijk voor God niet verbreekt**. Immers:—

1e. Als gezegd wordt, dat de man die, na zijn vrouw verstooten te hebben, een andere trouwt, **overspel doet**, hebben wij daarin onmiskenbaar de Goddelijke verklaring, dat voor God die eerste vrouw, in weerwil daarvan dat hij haar verliet, en zelfs in weerwil daarvan dat hij met een andere vrouw in huwelijksgemeenschap (overspel) leeft, **zijn wettige vrouw is en blijft**, de vrouw met wie alleen hij ook dan nog die gemeenschap hebben mag. Hij „doet” overspel, „doet” in den tegenwoordigen tijd, die een **voortdurende** handeling aanduidt; het is een voortdurend in overspel leven. Van een „eer de verstootene een ander trouwde” is geen sprake, evenmin van een verbroken worden van het eerste huwelijk door de eerste copula carnalis met de tweede vrouw. Hij doet overspel tot een van beider dood toe, en anders ware de wijze waarop de Heere zich uitgedrukt heeft, onjuist, onwaar, misleidend.

2e. Als gezegd wordt, dat de verstooten vrouw in een nieuw huwelijk overspel lijdt of doet, hebben wij daarin even onmiskenbaar de Goddelijke verklaring, dat de man die haar verstiet, **haar wettige man is en blijft**, en zij **zijn wettige vrouw**, niettegenstaande hij een andere getrouwd heeft en met die andere leeft. Ook zij mag nog altijd die gemeenschap met geen ander hebben dan met hem; daartegen te doen is overspel te bedrijven, en dit zou niet met waarheid gezegd kunnen worden, indien het huwelijk met dien eersten man nu verbroken was.

3e. En als gezegd wordt, dat wie de verlatene trouwt,

ook overspel doet, hebben wij daarin ten derden male de Goddelijke verklaring, **dat die vrouw is en blijft de wettige vrouw van den man die haar verstooten heeft**, want anders zou al weer niet met waarheid gezegd kunnen worden, dat hij die haar trouwt, ook overspel doet, wat immers zeggen wil, dat hij in onwettige gemeenschap leeft met eens anders vrouw. Een nadere beperking voegt de Heere aan die verklaring niet toe; een nadere beperking ligt niet in het verband; van een recht om er op eigen hand een nadere beperking aan toe te voegen, kan geen sprake zijn. Onbepaald moeten wij dus het woord laten gelden: wie de verstootene trouwt (al is het ook tien jaren of meer nadat haar man haar verstooten en een ander getrouwd heeft), die doet overspel. **Levenslang** blijft zij voor God de vrouw van den man, die haar van zich gelaten en een andere getrouwd heeft.

Wij voegen hierbij, dat hetzelfde ons ook in andere plaatsen en op andere wijze even beslist wordt geleerd.

a. In uitspraken als deze:

Matth. 19:6, Wat God samengevoegd heeft, scheid de mensch niet.

Rom. 7:2, 3, Want eene vrouw, die onder den man staat, is aan den levenden man verbonden door de wet; maar indien de man gestorven is, zoo is zij vrijgemaakt van de wet des mans. Daarom dan, indien zij eens anderen mans wordt, terwijl de man leeft, zoo zal zij een overspeelster genaamd worden; maar indien de man gestorven is, zoo is zij vrij van de wet, alzoo dat zij geen overspeelster is, als zij eens anderen mans wordt.

1 Cor. 7:39, Eene vrouw is door de wet verbonden, zoo langen tijd haar man leeft; maar indien haar man ontslapen is, zoo is zij vrij om te trouwen indien zij wil, alleenlijk in den Heere.

Dus **alleen God**, die samengevoegd heeft, kan weer scheiden, weer den band verbreken, weer het huwelijk opheffen, en Hij doet dat door den dood; maar **de mensch** heeft daartoe nimmer het recht. Het huwelijk bindt man en vrouw **levenslang**. Vaak zoekt de mensch zich aan dien band te ontworstelen, maar tegenover God kan hij het nooit winnen. Voor Hem en zijn recht blijven de plichten des huwelijks ongerept bestaan, ook al verzaakt men ze met sanctie der Overheid. Zoo lang een huwelijk niet door God verbroken geacht wordt, houdt Hij de gehuwden aansprakelijk voor de getrouwe vervulling van de verplichtingen, die uit de huwelijksrelatie

voortvloeien. Of dan toch niet de mensch recht heeft om het huwelijk te verbreken uit oorzake van hoererijs?—doch daarover aanstonds.

b. En evenzoo blijkt de onontbindbaarheid van het huwelijk, en die onontbindbaarheid (niet zoover het God, maar zoover het den mensch betreft) als een absolute, uit **de mystieke beteekenis van den echt**. Het huwelijk is een beeld van het Genadeverbond, Jer. 3:14, van de betrekking tusschen Christus en de Gemeente, Eph. 5:32. En zeker is het Genadeverbond **rechtens** onontbindbaar. Niemand kan recht hebben, om welke oorzaak dan ook, om dit Verbond te verbreken, om de betrekking waarin hij als bondeling tot den Drieëenigen God is geplaatst, te niet te doen. Van dit Verbond zou het huwelijk niet een beeld kunnen zijn, als een zoo wezenlijke trek des Verbonds er aan onthrak, en het niet eveneens rechtens absoluut onverbreekbaar was, in den zin dat **geen mensch** ooit recht kan hebben, om welke redenen dan ook, om te scheiden wat God samengevoegd heeft.

B. Doch wij zeiden, dat uit Matth. 5:32, als een Goddelijke ordinantie voor alle gevallen van zijn vrouw verstooten en een andere trouwen, nog een tweede zaak volgt, en dit tweede betreft **de kracht die onwettige geslachtsgemeenschap heeft of niet heeft, om het huwelijk te verbreken**, en alzoo de beteekenis van de copula carnalis voor het wezen des huwelijks.

Op de vraag **of overspel het huwelijk verbreekt**, is het antwoord der Schrift, ons in Matth. 5:32 en andere plaatsen gegeven, **ja en neen** in het eene geval, neen in het andere.

1. **Het antwoord is ja** in de uitdrukking: „anders dan uit oorzake van hoererijs”. Want daaruit blijkt dat, zoo de vrouw **vóór** haar verstooting die zonde had bedreven, en **daarom** door den man was verstooten, zijn trouwen met een andere vrouw **geen** overspel zou zijn geweest; derhalve dat dan de vrouw het huwelijk ook voor God verbroken, en den man tot het aangaan van een ander huwelijk wettig vrij gemaakt zou hebben.

Hier rijzen de volgende vragen:

1. **Wat verbreekt dan het huwelijk?** Het antwoord op deze vraag is; een daad van (onwettige) geslachtsgemeenschap. Immers hoererijs is een daad van geslachtsgemeenschap. Hierop meenen wij opzettelijk de aandacht te moeten vestigen, omdat daarin de beteekenis uitkomt, welke de copula carnalis voor het huwelijk heeft. De woorden „anders dan uit oorzake van hoererijs” geven te verstaan, dat er absoluut

geen enkele andere zaak is, die recht geeft tot echtscheiding en hertrouw, dan alleen deze éene, of anders gezegd, dat deze éene zaak een recht geeft, dat geen enkele andere geven kan, het recht om te doen wat anders altijd ongeoorloofd is.

2. **Wordt door die daad het huwelijk verbroken, of slechts geschonden?** Dat door die daad het huwelijk niet slechts geschonden, maar werkelijk verbroken wordt, blijkt daaruit, dat God zelf in dat geval recht geeft tot echtscheiding en hertrouw. Wat God samengevoegd heeft, scheidt de mensch niet, kan niet anders dan een absolute regel zijn, een regel die geen enkele uitzondering duldt. Nooit of nimmer kan de mensch recht hebben het huwelijk te verbreken. Indien overspel het doet, zal niemand beweren, dat overspel het met recht doet. In overspel doet de mensch het door, gelijk de zonde altijd doet, zich Gode gelijk te maken, als zijn eigen wetgever op te treden, en te doen wat alleen aan God toekomt. Wanneer derhalve de onschuldige partij dan recht heeft tot verstooting en hertrouw, kan dat alleen zijn, omdat er wezenlijk geen huwelijk meer bestaat, omdat het door dat overspel wezenlijk verbroken is. Het zoeken van echtscheiding is voor de onschuldige partij geen huwelijksverbreking, maar alleen het zoeken van wettige erkenning van wat door het overspel feit was geworden, van wettige vrijmaking van een band, die niet meer bestond en niet meer binden kon, van wettige annulleering van een huwelijk, dat door het overspel was te niet gedaan. Wel kan die verbreking door het overspel aangebracht hersteld worden, door den (de) schuldige te vergeven; zelfs kan dit te doen christelijke plicht zijn, maar dit neemt niet weg, dat het huwelijk door het overspel verbroken was, en dat er daarom recht tot echtscheiding is, zoodat herstelling van de breuk feitelijk is voor de tweede maal tot een vleesch worden, voor de tweede maal voor God rechtens huwen. Tot bevestiging kunnen wij ons ook in dezen beroepen op het Genadeverbond. Gelijk in dat Verbond; wanneer God ook van zijne zijde de verbondsbetrekking met den bondeling los laat, kinderen des Koninkrijks uitwerpt, onvruchtbare ranken afhouwt, niet God de bondsbreker is maar de bondeling, zoo ook, wanneer de onschuldige partij zich gerechtelijk scheiden laat, is het niet die partij, die het huwelijk verbreekt en scheidt wat God samengevoegd had, maar de overspeler.

3. **Waarom verbreekt die daad het huwelijk?** De grond daarvoor ligt in het wezen des huwelijks zelf. Het huwelijk is de in Gods wil gegronde verbintenis van een man en, éene vrouw tot een wezenlijke levenseenheid („een vleesch”) en

een volledige levensgemeenschap voor heel den duur van het aardse leven. Zulk een huwelijk komt tot stand:

a. **Door Goddelijke samenvoeging.** Het is God die beiden samenvoegt, die „aan een iegelijk zijne huisvrouw als met zijne hand toebrenge”. Huwelijken, zegt een oude spreuk, worden in den hemel gesloten. Het is daarom een verbintenis, die in haar diepsten grond niet opkomt uit den menschelijken wil, en dus naar menschelijken wil ook weer zou kunnen verbroken worden, maar die opkomt uit den Goddelijken wil, en daarom staat boven den wil der verbonden partijen.

b. **Door menschelijke huwelijksluiting.** In Gods voorzienigheid wordt zijn bestel door den mensch uitgevoerd. Dit geschiedt:

1e. Door het huwelijksverbond der verloving, als bepaaldelijk een **huwelijksverbond**, een verbond tot zulk een volledige levensgemeenschap met elkander en **met elkander alleen**. Dit echter is nog slechts de eerste phase van die verbintenis.

2e. Door openbare huwelijksluiting, en daarna, maar ook eerst daarna, mag het huwelijksleven ingaan. Deze openbare huwelijksluiting geschiedt nu voor de Overheid, doch daarom is het niet de Overheid, die samenbindt; niet wat de Overheid doet, maar wat de partijen zelven doen maakt naar Geref. opvatting (zie het Huwelijksformulier) de huwelijksluiting. Niet de Overheid legt de handen in elkaar, maar zij geven elkander de rechterhand, als blijk, dat niet de Overheid hen samenvoegt, maar dat zij elkander „genomen hebben en nemen”. Vandaar dan ook dat in ons Huwelijksformulier een verbindingsformule, zooals men die elders heeft, gemist wordt, en dat in plaats daarvan op het „ja” der zich verbindende partijen alleen het uitspreken van een zegen volgt.

3e. Door de copula carnalis. Want zijn volle verwezenlijking verkrijgt dit huwelijksverbond eerst door deze daad, niet alleen als een daad waarin de huwelijksgemeenschap culmineert, maar ook als de daad door middel waarvan God de levenseenheid, het „tot één vleesch zijn” tot stand brengt. Immers dat dit door de copula carnalis geschiedt, wordt met zoo veel woorden gezegd in 1 Cor. 6:16, Of weet gij niet, dat die de hoer aanhangt, één lichaam met haar is? Want die twee, zegt Hij, zullen tot één vleesch wezen. Hiermee wordt verklaard, dat geslachtsgemeenschap zelfs met een hoer, teweeg brengt, wat in Gen. 2:24 bij de schepping door God aan het huwelijk is toegekend, n.l. het tot één vleesch, tot één lichaam zijn. In geval van hoerij is natuurlijk dit „tot één vleesch zijn” slechts de caricatuur van het ware huwelijksverband,

maar toch een huwelijksverband, een tot één vleesch zijn, gelijk de mondigheid en Godegelijkheid naar Gen. 3:22 door den val verkregen, slechts het spotbeeld was van de ware mondigheid en Gode gelijkheid, welke de mensch in den weg van gehoorzaamheid zou hebben ontvangen, maar toch een mondigheid en Godegelijkheid. God zelf noemde het zoo. En „één vleesch”, „één lichaam”, hoe kenmerkend zijn die woorden als uitdrukking van de levenseenheid en van de onontbindbaarheid des huwelijks. Wat één lichaam is, kan niet gescheiden worden. Wordt het toch gewelddadig gescheiden, dan is dit voor dat lichaam de dood. En hoe kenmerkend dan ook zijn die woorden voor de beteekenis, die voor het huwelijk aan geslachtsgemeenschap moet worden toegekend.

Maar behoeft het dan nog te verwonderen, dat aan onwettige geslachtsgemeenschap van een gehuwde een kracht wordt toegekend, n.l. de kracht om het huwelijk te verbreken, welke met het „anders dan” aan elke andere zaak wordt ontzegd? De overspeler wordt daardoor één vleesch met een ander, en doet alzoo het één vleesch zijn **alleen met haar die hij huwde**, ophouden. Dus verbreekt hij het huwelijk. Hij huwde haar om met haar één vleesch te zijn, en met haar uitsluitend, en dat is hij niet meer. Zoo wordt door overspel het huwelijksverbond verwoestend aangetast in het diepst van zijn wezen, en daarom ook in heel zijn omvang; **heel** dit verbond wordt door die daad trouweloos ter zijde gezet en verloochend, op een wijze als waarop niets anders in staat is dat te doen, zoodanig, dat God zelf daardoor het huwelijk (wel onwettig maar toch werkelijk) verbroken verklaart, en de partij tegen wie zoo dooddelijk werd gezondigd, het recht geeft den schuldige te verstooten.

Zoo gaat ook hier de analogie van huwelijk en Genadeverbond, althans zoover het eerste beeld van het laatste kan zijn, door. Gelijk er is de zonde van overspel, zoo is er ook de zonde van bondsbreuk. En nu verdient het onze aandacht, dat Israels zonde van bondsbreuk door **afgoderij** door de profeten altijd weer **hoererij** en **overspel** genoemd wordt, en van afgoderij kan ten opzichte van het Genadeverbond juist hetzelfde gezegd worden als van overspel ten opzichte van het huwelijk. Den Heere aan te hangen maakt **tot één geest met Hem**, 1 Cor. 6:17, en dus maakt de afgoden aan te hangen tot één geest met hen: en evenals overspel het huwelijk, tast afgoderij het Genadeverbond rechtstreeks aan in het diepste van zijn wezen, en zet zij alzoo heel dit Verbond trouweloos ter zijde.

Derhalve door hoereriĳ in het huwelijk wordt. het huwelijk verbroken, en **daarom** heeft God de onschuldige partij recht tot echtscheiding en tot een nieuw huwelijk gegeven.

II. Wij hebben echter gezegd, dat op de vraag, of overspel het huwelijk verbreekt, ons in Matth. 5:32 nevens een bevestigend antwoord eenerzijds, ook anderzijds **een ontken-nend antwoord** gegeven wordt.

Want uit de verklaring des Heeren, dat, schoon het tweede huwelijk van den man die zijn vrouw verstiet, **overspel is**, toch die verstootene, als zij nu ook een nieuw huwelijk aangaat, ook overspel doet, en hij die haar trouwt, desgelijks overspel doet, volgt, dat overspel **na de verstooting** of ook burgerlijke echtscheiding, niet meer de kracht heeft, welke aan deze zonde door den Heere werd toegekend, als zij bedreven wordt **vóór de verstooting**. Bedreven in het nog **ongeschonden huwelijk**, maakt zij de onschuldige partij van de(n) schuldige voor God vrij; bedreven **nadat het huwelijk** door een vermetel tegen Gods ordinantie ingaande daad **geschonden werd**, doet zij dat niet meer. Het recht den overspeler te verstooten, **is een huwelijksrecht**; juist als zoodanig wordt het, gelijk uit Matth. 5:32 blijkt, aan hen ontnomen die, hetzij als verstooter of als verstootene in een eigenmachtige huwelijks-schending betrokken zijn. Zulk een daad is een daad van openlijke rebellie tegen Gods huwelijksordinantie, en met een daad van rebellie tegen God kan men nooit rechten verwerven, wel rechten verliezen. Het is een gevolg of de doorwerking van de wet **der zedelijke wereldorde**, dat niemand zich door verzet tegen God ooit wettig vrij kan maken van eenige verplichting; dat uit de zonde nooit ware vrijheid kan geboren worden. Wie zijn vrouw verstoot, meent dat hij zich daardoor van haar vrij kan maken, en zijn verplichtingen jegens haar van zich kan schuiven, maar God laat hem dat niet gelukken. Door hem aan die vrouw gebonden te houden, en hem zelfs het recht te ontnemen zich van haar vrij te achten, wanneer zij nu overspel doet (iets waarvan hijzelf de oorzaak was: „die **maakt**, dat zij overspel doet”), alzoo den weg tot een ander wettig huwelijk hem, zoolang die vrouw leeft, totaal afsnijddend, laat God hem geen andere vrijheid vinden dan die welke ook Adam door zijn ongehoorzaamheid vond, de vrijheid der leugen, de vrijheid om overspel te doen en haar vloek over zich te halen. Gelijk de verbondsverplichtingen eeuwiglijk bindend blijven voor den verbondsbreker, zoo blijven ook de huwelijksverplichtingen, ook die van met niemand anders

sexuele gemeenschap te hebben, levenslang bindend voor wie zijn vrouw verstoot, anders dan uit oorzake van hoererie, en een andere trouwt. Daar komt bij, dat **de grond** voor de ontneming van dat huwelijksrecht aan hem die zijn vrouw onwettig verstooten heeft, ligt in de zonde dezer onwettige verstooting. **En die grond is een blijvende.** Een tweede huwelijk moge overspel zijn, maar het neemt dien grond niet weg, want nooit kan de eene zonde de andere vernietigen. Een tweede zonde van uit de verstooting geboren overspel kan niet een recht terug geven, dat om de zonde van verstooting ontnomen was. Die grond **blijft**, en zoo **blijft** ook ontnomen, wat om die zonde ontnomen was.

Uit het ontnemen van het recht tot hertrouw na de onwettige verstooting, ook ingeval de andere partij overspel doet, blijkt hoe schuldig die onwettige verstooting maakt in Gods oog; die onwettige verstooting afgedacht nog van het bedrijven van overspel door een tweede huwelijk. „De Heere de God Israels zegt, dat Hij het verlaten haat,” Mal. 2:16. Zelfs op de verstootene komt zijn toorn, want ook haar wordt dat recht ontnomen. En schuldiger voorzeker wordt nog die daad door er het burgerlijk gericht in te betrekken. Want daardoor legt men vooreerst voor Gods dienaar, en voor zooverre voor God zelf, en voor de geheele wereld, **publiek en officieel getuigenis** af van zijn wermetel zich stellen in Gods plaats, om te doen wat God uitdrukkelijk voor zichzelf heeft behouden; en ten tweede verzoekt men daardoor Gods dienaar, om **negatief** tegen het recht van Hem bij wiens gratie zij regeert, in te gaan, wat gelijk staat met aan Gods stedehouder voor te stellen verraad te plegen aan Gods soevereiniteit; en **positief** hem behulpzaam te zijn in het schenden van de rechtsrelatie, waarin God hem tot zijn echtgenoot gesteld heeft, den trouw aan dien echtgenoot verschuldigd schandelijk te breken, zijn plichten jegens den echtgenoot te verzaken. Beide elementen, maar vooral het eerstgenoemde, maken deze zonde tot een schrikkelijk kwaad. En natuurlijk, daar begint de zonde niet mede; haar openbaring valt niet samen met haar begin; maar het innerlijk zielsbeweeg, dat achter en onder de openbaring des kwaads ligt, valt niet onder de termen der kerkregeering, en kan dus hier buiten bespreking blijven.

Maar hoe schuldig die daad ook is, het schuldige van een hertrouw mag niet buiten rekening gelaten worden. De zonde van hem die zijn vrouw verstoot, anders dan uit oorzake van hoererie, en eene andere trouwt, mag niet beperkt worden tot

die daad als een op zichzelf staande daad, een daad die als actief kwaad zou afgeloopen zijn, wanneer de echtscheiding door den rechter een voldongen feit is geworden, zoodat voor den schuldige de weg tot verzoening met de Kerk evenzeer open zou staan als voor ieder ander die aan een op zichzelf staande zonde, zelfs al is het die van moord, schuldig staat, n.l. door schuldbelijdenis. Want er is niet slechts één zonde, maar er zijn er twee; op de zonde van onwettige scheiding is de zonde van een onwettigen hertrouw gestapeld, en die hertrouw kan niet, als een op zichzelf staande en met één daad voltooide zonde worden aangemerkt. Uit hetgeen ons gebleken is omtrent de beteekenis van geslachtsgemeenschap voor het huwelijk, voor het tot één vleesch worden, alsmede omtrent het feit dat overspel na de onwettige verstooting of echtscheiding krachteloos is om het huwelijk te verbreken, volgt, dat de schuldige in de zonde van overspel voortleeft, zoolang hij in dat tweede huwelijk voortleeft, dat elke sexueele intercourse telkens weer een nieuwe daad is van overspel, een daad waarmee hij telkens opnieuw zondigt tegen God, die hem verbiedt die gemeenschap te hebben met die vrouw, naardien voor Hem zijn eerste huwelijk nog onverbroken is.

II. De Beteekenis der Overheidsdaad in dezen voor de Kerk.

In de tweede plaats hebben wij ons te stellen voor de vraag: Welke beteekenis moet toegekend worden aan de uitspraak des rechters, die echtscheiding verleende, als een daad der Overheid, aan wie naar Rom. 13:1 alle ziel onderdanig heeft te zijn.

I. Wij meenen, dat op deze vraag een antwoord te vinden is in **het standpunt in dezen door de Kerk ingenomen**. Zoolang zij dit o.i. juiste wjl Bijbelsche standpunt handhaaft, kan haar antwoord op die vraag niet twijfelachtig zijn.

Wij hebben omtrent dit standpunt in verband met de rechten der Overheid, het volgende op te merken:

1. Vooreerst, dat de Kerk, door alleen den grond in Matth. 5:32 genoemd als een wettigen grond voor echtscheiding en mitsdien ook voor hertrouw te erkennen, niettegenstaande het feit, dat de Overheid ook op andere gronden echtscheiding verleent, uitgesproken heeft, dat zij aan een Overheidsdaad eo ipso, suo jure geen kerkelijke rechtsgeldigheid toekent. Wanneer de Kerk zegt, dat zij slechts één grond van wettige echtscheiding erkent, moet het toch voor ieder duidelijk zijn, dat zij **niet twee of meer gronden** van wettige

echtscheiding erkent. Zij verklaart daarmee, dat hoerërij of overspel voor haar een echtscheiding en hertrouw wettig maakt, **maar dat alleen, niets anders**, de uitspraak van den burgerlijken rechter niet uitgezonderd.

2. Dat de Kerk met dit standpunt in te nemen, **niet het huwelijk tot een kerkelijke zaak heeft gemaakt, noch zich heeft opgeworpen als wetgeefster op huwelijksterrein.**

Volgens Rome is het huwelijk een Sacrament, doch naar Geref. opvatting behoort het tot het scheppingsleven, tot de sfeer van het natuurlijke, en is het geen zaak die in zichzelf, zoo min in zijn sluiting als in zijn eventueele ontbinding, een kerkelijk karakter draagt, zooals b.v. het Ouderlingschap. En met die opvatting is het innemen van genoemd standpunt niet in strijd; de Kerk heeft het huwelijk daarmede evenmin tot een kerkelijke zaak gemaakt, als zij dat doet door het kerkelijk in te zegenen. Want uit de omstandigheid dat de Dienaar des Woords het huwelijk sluit, volgt niet, dat de Kerk qua talis dit huwelijk sluit, gelijk b.v. de Kerk door den Dienaar des Woords een wettig gekozen Ouderling in zijn ambt bevestigt. De Dienaar des Woords die een huwelijk sluit, treedt bij die gelegenheid op als **staatsdienaar**. Dit blijkt o.m. daaruit, dat hij alleen bij de vertooning eener „license” in den echt verbinden mag, dat hij verplicht is binnen een vastgestelden termijn aangifte bij de regeering te doen van de door hem gesloten echtverbintenis, ja, dat de Overheid hem een bepaald honorarium waarborgt. Zelfs de omstandigheid, dat de Gemeente vergaderd is als de Dienaar des Woords een huwelijk sluit, verandert niets aan de burgerrechtelijke qualiteit, waarin deze optreedt. Hij is in zulk een geval staatsambtenaar in betrekking tot het te sluiten huwelijk, en kerkedienaar in betrekking tot den eeredienst in welke het huwelijk gesloten wordt. Als dit huwelijk door hem als staatsambtenaar gesloten is, kan hij als kerkedienaar het gesloten huwelijk inzegenen, wat een specifieke kerkelijke actie is.

Ook is de Kerk met het innemen van dit standpunt **niet opgetreden als wetgeefster op huwelijksterrein**. Zij bedoelt daarmee slechts haar eigen gedragslijn te bepalen en niet voorschriften te geven aan de Overheid. Zij heeft met volgens haar door den rechter op onbijbelsche gronden verleende echtscheidingen niets uitstaande. Als Kerk erkent, noch **mis-** kent zij een door de Overheid op onbijbelschen grond gesloten echt of verleende echtscheiding. Vandaar dat een ambtsdrager, die heden met zijn medekerkeradsleden een onbijbelsch getrouwde of gescheidene buiten de Kerk sluit, of hem

toegang weigert, op grond daarvan dat volgens het in de Kerk alleen geldend recht van Gods Woord de zoodanige in zonde leeft, wanneer hij morgen dien persoon ontmoet, hem behandelen zal naar zijn burgerlijken status, en b.v. de onbijbelsch gescheidene vrouw niet meer aanspreken zal met den naam van den man van wien zij onbijbelsch scheidde. En dat uit gehoorzaamheid aan Rom. 13:1.

3. Ten derde, dat echter de Kerk, niettegenstaande het huwelijk geen kerkelijke zaak is, maar tot de sfeer van het natuurlijke behoort. **tot het innemen van zulk een standpunt het onbetwistbaar recht heeft.** Want zij komt met die kwestie, zij het ook alleen indirect, in aanraking ten aanzien van **het kerkelijk lidmaatschap**, nader bepaald, ten aanzien van de voorwaarden, waarop iemand tot dat lidmaatschap en de daaraan verbonden rechten, rechtens kan worden toegelaten. Zij kan tot dat lidmaatschap niet toelaten zonder keur. En al wat zij met het innemen van dat standpunt doet, is de wacht betrekken bij de poort harer stad, om keur te oefenen over degenen die wenschen binnen te gaan, en buiten te zetten degenen, die in haar midden ophouden aan heur keur te beantwoorden. Maar van een treden in de rechten der Overheid kan in het minst geen sprake zijn. Zij bemoeit zich niet met de door de Overheid gehuwden en gescheidenen, tenzij deze binnen haar huis zijn, en op andere dan Bijbelsche gronden gescheiden, of tegen Bijbelsch recht getrouwd zijn, of, buiten zijnde, de zoodanigen begeeren binnen gelaten te worden.

II. Voorts meenen wij, dat dit standpunt der Kerk moet gehandhaafd worden, ook tegenover uitspraken van den burgerlijken rechter.

Men heeft zich tegenover het voorafgaand betoog aldus doen hooren: Toegestemd dat het standpunt der Kerk in dezen de erkenning van de wettigheid eener op andere gronden door den rechter verleende echtscheiding en daarmee de wettigheid van een volgenden hertrouw uitsluit, dan geldt dit slechts voor de Kerk op haar eigen terrein. Zij zou op haar standpunt, gesteld dat zij daartoe de macht had, een dergelijke echtscheiding niet kunnen verleen, noch een dergelijk huwelijk kunnen bevestigen. Maar dit neemt niet weg, dat, naardien het huwelijk behoort tot het terrein des natuurlijke levens, tot het terrein dus waarop de Overheid Gods dienaar is en hij de gratie Gods regeert, de Kerk in de uitspraak der Overheid heeft te berusten, wat zij tot een feit maakt als een zoo niet wettig dan toch geldig feit heeft te erkennen, en

daartegen met haar standpunt niet in verzet mag komen. Zoo hebben ook de oude Gereformeerden geoordeeld. Zij lieten zulke zaken door den burgerlijken rechter beslissen, en handelden op eigen terrein in overeenstemming met die beslissing.

Hierop is ons antwoord:

1e. Dat dan toch de waarde van het kerkelijk standpunt tot nul wordt gereduceerd. Feitelijk wordt het op die wijze als van onwaarde ter zijde gezet. Het zou dan alleen betekenis hebben voor iets dat slechts in de verbeelding kan bestaan, n.l. een kerkelijke macht om huwelijken te sluiten en te ontbinden. En waar, zooals bekend is, de burgerlijke rechter echtscheiding verleent, wij zouden haast zeggen om allerlei oorzaak, zou dit op totale verloochening van dit standpunt uitloopen. De eene uitspraak van den rechter zou zoo goed op kerkelijke erkenning aanspraak hebben als de andere. De poort zou dan voor allerlei soort van onwettig gehuwden zijn open gezet.

2e. Dat hem die met de kerkelijke toestanden der oude Gereformeerden bekend is, hun wijze van doen in dezen niet bevreemdt. Uit die toestanden zijn toen ook wel andere beschouwingen en praktijken voortgevloeid, waarin nu niemand er aan denkt hen te volgen.

3e. Dat, en hierop leggen wij vooral nadruk, zooals niemand onzer zal betwisten, naar de beginselen van Gods Woord de plicht tot gehoorzaamheid aan de Overheid haar grenzen heeft, en niet langer bestaat, zoodra die gehoorzaamheid zou eischen te handelen in strijd met Gods geopenbaarden wil. Dan moeten de Apostelen ons ten voorbeeld zijn, die in zulk een geval het der Overheid in het aangezicht hebben aangezegd: Wij moeten Gode meer gehoorzaam zijn dan den menschen.

Immers:

a. De Overheid is de dienaar van Gods. Zij is dus niet absoluut autonoom, maar gebonden aan de ordinanties door God voor haar en haar terrein gesteld. Tot dat terrein behoort het huwelijk, en waar God omtrent het huwelijk ordinanties heeft gegeven, is de Overheid aan die ordinanties gebonden. Ook aan de ordinantie van Matth. 5:32, want deze heeft de Heiland verklaard gegrond te zijn in de scheppingsordinantie.

b. Wanneer derhalve de Overheid in strijd met die ordinantie een huwelijk sluit, doet zij een daad welke zij als dienaar van Gods niet doen mag, welke voor haar onwettig is. Dat die daad op haar terrein als geldig erkend wordt, neemt niet weg dat voor het voor de Overheid geldend Goddelijk recht,

en dat is het recht waaraan God haar gebonden heeft, die daad onwettig is. Die daad is een feit, bestaat als feit op haar terrein, maar heeft op haar terrein geen recht van bestaan.

c. Er is dus in zulk een feit op het terrein der Overheid een conflict tusschen het jus constituendum en het jus constitutum, tusschen wat naar Goddelijk recht behoort te zijn, en wat feitelijk is. Doch alleen het jus constituendum, dat wat naar Goddelijk recht behoort te zijn, heeft waarlijk recht van bestaan. En met in strijd daarmee te handelen, handelt de Overheid niet als dienaar van Gods, maar handelt zij als zelve God, treedt zij in Gods plaats, doet zij wat het diepste wezen der zonde uitmaakt.

d. Zulk handelen van de Overheid gaat de Kerk niet rechtstreeks aan, zoolang het met zijn gevolgen blijft op staatsrechtelijk gebied, en voor zoover neemt zij zelfs het feit als een op dat terrein geldend feit aan. Maar dit wordt anders als dit feit ook haar terrein wil betreden, zooals het geval is wanneer door de Overheid in strijd met Matth. 5:32 gescheiden en daarna door de Overheid in strijd met Matth. 5:32 op nieuw gehuwden tot haar lidmaatschap willen toegelaten worden. Dan kan de Kerk tegen die onwettige scheiding en hertrouw niets doen; zij moet het feit feit laten, en kan er alleen tegen getuigen met zedelijke middelen. Maar zij is niet verplicht om aan die daad, omdat het een Overheidsdaad is, te geven wat zij nu voor zichzelf vraagt, n.l. rechtsgeldigheid op het terrein der Kerk. Dit kan en mag de Kerk niet doen:

1. omdat het een daad is waarin de Overheid niet gehandeld heeft als dienaar van Gods, maar als zelve God. Door aan zulk een daad op haar terrein rechtsgeldigheid te geven, zou de Kerk zich schuldig maken aan afgoderij, aan huldiging van het gouden beeld der wereldmacht, aan verloochening der Souvereiniteit Gods;

2. omdat de Kerk een eigen Koning heeft, en absoluut gebonden is aan zijn ordinanties. Zij is met Christus als haar Koning soverain in eigen kring. Zij heeft niets te zeggen over den Staat, en evenmin heeft de Staat gezag over haar. Alleen aan Christus onderworpen te zijn, alleen Hem te hebben tot haar absoluten Rechter, Wetgever en Koning, alleen Hem als zoodanig te erkennen en te huldigen, daarin ligt haar vrijheid. In plaats van zich onder een ander juk te laten brengen, heeft zij te staan in de vrijheid, waarmee Christus haar vrijgemaakt heeft. Wil zij dat doen, dan kan zij op haar terrein slechts rechtsgeldigheid toekennen aan wat haar Koning

gezegd heeft, n.l.: „Maar Ik zeg u, dat zoo wie zijne vrouw verstooten zal anders dan uit oorzake van hoereriĳ, die maakt dat zij overspel doet; en zoo wie de verstootene zal trouwen, die doet overspel.”

III. Of naar de Voorafgaande Gegevens Onwettig Gescheidenen en Hertrouwden tot het Kerkelijk Lidmaatschap kunnen toegelaten worden.

Na het voorafgaand onderzoek kunnen wij ons nu meer bepaald voor de vraag stellen, of voor onwettig gescheidenen en gehuwden alle mogelijkheid van toelating tot het kerkelijk lidmaatschap uitgesloten is, of niet?

Zijn de voorafgaande gegevens juist, en daarvan houden wij ons overtuigd, dan is op die vraag geen ander antwoord te geven dan dit: dat de zonde van hem die zijn vrouw verstoot, anders dan uit oorzake van hoereriĳ, en een andere trouwt, hem zoolang hij in dat huwelijk leeft, van de gemeenschap der Kerk uitsluit, omdat hij zoolang in overspel leeft. Want zoolang hij in overspel leeft, kan van hem geen schuldbelijdenis als voldoende om met de Kerk te verzoenen, aangenomen worden. In geen enkel ander geval neemt de Kerk van iemand een belijdenis van zonde aan, zoolang hij in die zonde voortleeft; en ook in dit geval kan en mag zij dat niet doen. Zij eischt dat er „genoegzame teekenen van boetvaardigheid” te zien zullen zijn (Art. 75 K. O.), dus voor het minste dat belijden van laten vergezeld zal gaan, en die eisch moet ook hier gehandhaafd blijven.

Toch is daarmee niet gezegd, dat de mogelijkheid van toelating voor dezulken daardoor geheel uitgesloten is.

Wel bijna, maar toch niet geheel. Althans wij meenen, dat er nog een weg open is; slechts een enkele, en dat een zeer harde, maar dan toch een weg waarlangs toelating tot het lidmaatschap mogelijk zou zijn, n.l. deze, dat zulke personen, zonder dat de man zich ontslagen zou mogen achten van de verplichting om het gezin financieel te verzorgen, van elkander gescheiden gaan leven, en alzoo zich tot den dood der eerste vrouw, die voor God de wettige vrouw is gebleven, van alle echtelijke gemeenschap onthouden, m. a. w. tot zoolang gaan leven in scheiding van tafel en bed, zooals daarvan, zij het ook met het oog op andere omstandigheden, gesproken wordt in 1 Cor. 7:11 en 14.

Dit is niet een weg waardoor het gestichte kwaad ongedaan wordt gemaakt, maar dit wordt ook in andere gevallen

niet geëischt. Dat iemand zijn zonde van moord niet ongedaan kan maken, zou nimmer voor de Kerk reden zijn om hem voor altijd buiten haar gemeenschap te houden. Zoover dat gestichte kwaad een op zichzelf staand kwaad is, kan het altijd door een belijdenis die aanneembaar is, verzoend worden.

Maar het is een weg waardoor het leven in overspel zou ophouden, en juist in het voortdurend leven in overspel ligt de moeilijkheid, of liever de onmogelijkheid van toelating. De zaak waar het op aankomt is maar, dat er niet langer een leven in de zonde is, en dat mitsdien een schuldbelijdenis als oprecht kan aangenomen worden. Beide zou dan het geval zijn, maar ook niet eerder.

Zegt men, dat het een harde weg is, dan antwoorden wij: Inderdaad, zeer hard. Schemerde ons maar eenigszins een minder harde weg voor, wij zouden niet ophouden te zoeken, tot wij dien hadden gevonden. Want in hartelijke begeerte om zulke personen, die eenmaal in zulke omstandigheden zijn gekomen, doch nu daarover berouw gevoelen en ernstig in de gemeenschap der Kerk begeeren te deelen, daarin ter hulpe te zijn, wenschen wij voor niemand onder te doen. Maar wij houden ons stellig overtuigd, dat er geen andere weg kan zijn. De vraag zou wel kunnen wezen: Wordt er langs dezen weg genoeg geëischt? maar zij kan niet zijn: Wordt er langs dezen weg niet te veel geëischt?

En zeker hebben de betrokken personen geen recht zich over het harde van dien weg te beklagen, indien toelating tot het kerkelijk lidmaatschap in den rechten weg hun ernst is. Zouden zij mogen vergeten, dat zij eenmaal vermetel zich in Gods plaats hebben gesteld door als hun eigen wetgevers op te treden, en een uitdrukkelijke ordinantie Gods ter zijde te zetten? Of zouden zij recht hebben zich daarover vreemd te houden, dat zulk een aantasten van de Souvereiniteit Gods in het overtreden van zijn scheppingsordinantie hun nu zoo bittere vruchten brengt? Moet de mensch niet wat hij gezaaid heeft, ook maaien? En waarlijk, zij zijn dan niet de eenige onder Gods kinderen, die op de bitterste wijze ondervinden moesten, welke wrange vruchten de zonde draagt. Het oordeel begint van het huis Gods. Wel zal de wereld het daarom niet ontvluchten. Integendeel, want „indien het oordeel eerst van ons begint, welk zal het einde zijn dergenen die het Evangelie van God ongehoorzaam zijn? En indien de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt, waar zal de goddelooze en zondaar verschijnen?” Maar toch, het oordeel begint van het

huis Gods, zelfs zoo, dat de rechtvaardige nauwelijks zalig wordt.

De mogelijkheid bestaat, dat beide partijen, den ernst der zaak beseffende, gewillig zijn dit offer te brengen, en dan is daarmee voor beiden de voornamen hindernis tot toelating weggenomen. De mogelijkheid bestaat echter ook, dat de eene partij daartoe gewillig is en de andere niet, en dat dan de onwillige partij niet te vergeefs de hulp der Overheid inroept. Dan zou er van toelating der onwillige partij vanzelf geen sprake kunnen zijn, maar alleen van toelating der gewillige, mits deze de scheiding toch zou doorzetten, ook al zou hij daarom zelfs banden en gevangenis te verdragen hebben.

Er zijn er echter die meenen, dat zulk een van elkander gaan niet mag geëischt worden, maar alleen schuldbelijdenis, en dat deze tot verzoening met de Kerk als voldoende te beschouwen is. Onder de argumenten welke men daarvoor aanvoert, zijn er die zich vooral aansluiten bij het christelijk gevoel en daarin hun kracht zoeken. Wij bedoelen de volgende:

a. De zonde van onwettige echtscheiding en evenmin die van onwettigen hertrouw **mag niet als onvergeeflijk worden beschouwd en behandeld.** Op zichzelf moet dit natuurlijk toegestemd worden. Alleen de zonde tegen den Heiligen Geest noemt de Schrift als een onvergeeflijke, en dus kan deze zonde als zoodanig het niet zijn. Maar dit doet hier niets ter zake. Ook de zonde van diefstal is niet onvergeeflijk, maar dit neemt niet weg, dat de Kerk de belijdenis van iemand die gestolen heeft niet mag aannemen, zonder dat zij „genoegzame teekenen van boetvaardigheid” ziet, allereerst daarin dat hij het stelen laat. Zoolang iemand voortgaat te stelen, kan hij evenmin met de Kerk verzoend worden. En dat er geen weg is voor onwettig hertrouwen om aan het leven in overspel een einde te maken, kan niet gezegd worden.

b. **Een toestand, die voor God geen beletsel is geweest om in genade aan te nemen, mag de Kerk niet beschouwen als een toestand, die haar zou beletten tot hare gemeenschap toe te laten.**

Hierop is ons antwoord dit:

1e. Dat de Kerk gebonden is aan de ordinanties die zij van den Heere heeft ontvangen. Moet zij naar Gods Woord oordeelen, dat zulke personen in overspel leven, dan moet zij ook oordeelen, dat van hen de verklaring der Schrift geldt, dat zij geen deel hebben aan het Koninkrijk Gods, 1 Cor. 6:10,

Gal. 5:19, Openb. 22:15, en dat zij dus haar poort voor hen niet ontsluiten kan, tenzij zij, tot bekeering gekomen zijnde, hun zonde belijden **en laten**. Dispensatie tot opneming in haar gemeenschap van dezulken die door een onwettigen hertrouw aan een leven in overspel schuldig staan, zonder dat hun belijden met laten gepaard gaat, is haar in de Schrift niet gegeven, niettegenstaande de Heere van eeuwigheid geweten heeft, dat zij voor zulke gevallen zou komen te staan. En zij kan geen recht hebben om de vrijheid daartoe eigenmachtig te nemen.

2e. Dat echter de ordinanties, die Hij zijn Kerk gaf, Hem, den vrijmachtigen God, zelf niet binden. Hij is de Souvereine, die vergeving kan schenken in omstandigheden, waarin Hij de Kerk geen recht gegeven heeft het te doen. Daarom, als God dat doet, volgt daar niet uit, dat de Kerk het nu **zonder meer** ook te doen heeft, en dat zij nu op hetgeen God haar ten aanzien van zulke personen bevolen heeft, niet meer te letten zou hebben. Onder het O. T. had de Heere voorgeschreven in Exod. 22:20, Deut. 13:10, 17:2—5, dat afgodendienaars uit hun volken uitgeroei, d. i. gedood moesten worden. Dat te doen was dus voor den O. T. Kerkstaat **plicht**. Deze was aan die ordinantie gebonden, en mocht geen genade bewijzen. Volgde nu daaruit, dat de Heere God zelf hun nu ook geen genade bewijzen zou? Wij zien het tegendeel als Hij aan zulke afgodendienaars, die in het leven gebleven waren, omdat Israel de verbondstucht niet handhaafde, wier leven dus, om het zoo uit te drukken, een onwettig leven was, de genade bewijst van hen nog als bondelingen te erkennen, die Hij „getrouwd had” (Jer. 3:14), en hen op dien grond, opdat Hij hun het volle verbondsheil zou kunnen schenken, tot bekeering op te roepen, ja zelfs aan dezulken de genade bewijst van hun de bekeering ten leven te geven, zooals wij dat weten van Manasse. Maar nu zal niemand beweren dat, als God dit deed, Israel daarmee recht ontving om te meenen, dat het wél gedaan had met de verbondstucht niet te handhaven en die afgodendienaars te laten leven, dat het nu op zijn niet handhaven van die tucht de Goddelijke sanctie had.

Zoo is het ook hier. Wanneer de Heere aan de Kerk bevolen heeft dezulken die in overspel leven, buiten haar gemeenschap te plaatsen of te houden, en zij dienovereenkomstig handelt, mag zij alleen geacht worden daarin Gods bevel te gehoorzamen, en mag haar niet de meening worden toegedicht, alsof nu ook door den Heere zelf aan die menschen geen genade geschonken, geen waarachtige bekeering gegeven kan

worden. En omgekeerd, als de Heere aan zulke personen genade schenkt, hun geeft wat wij meenen voor een waarachtige bekeering te moeten houden, mag daaruit niet besloten worden, dat de Kerk de ordinanties, die haar ten opzichte van zulke personen als openbaar schuldigen gegeven zijn, als voor hen opgeheven moet beschouwen, en dat zij hen nu ten Avondmaal moet toelaten, zonder van hen te eischen niet alleen belijden, maar ook laten. Ook voor haar staat er niet te vergeefs geschreven, dat gehoorzamen beter is dan offerande, en ook voor haar is Uza (2 Sam. 6:7) nog altijd een waarschuwend voorbeeld.

Hier komt nog bij, dat de Kerk niet het recht heeft om vast te stellen dat die bekeering waarachtig is, en dat tot basis van haar behandeling te maken, want daarmee zou zij gaan oordeelen over het hart, en dit kan zij niet, en mag zij daarom ook niet.

Ter andere zijde zijn er **ernstige praktische overwegingen**, die de betekenis hebben van zooveel ernstige drangredenen tot voorzichtigheid in deze zoo diep ingrijpende zaak.

Dat zich telkens weer de begeerte openbaart om aan de klem van een zoo strikte ordinantie als die van Matth. 5:32 te ontkomen, behoeft niet te verwonderen. Reeds de discipelen zeiden: Als de zaak des menschen met de vrouw alzoo staat, zoo is het niet oorbaar te trouwen. De gevallen zijn niet zelden zoo moeilijk, dikwerf schijnt echtscheiding anders dan om hoererij zoo gewenscht, of zijn de personen die in een onwettig huwelijk leven, anderzins zoo aannemelijk, dat meerdere ruimte voor het kerkelijk handelen schier elk ambtsdrager welkom zou zijn. En indien ergens dan kan men hier verwachten, dat „de gedienschtigheid van de praktijk” een hoorend oor zal vinden.

Wordt echter de praktische toestand bij het licht der waarheid gezien, dan verschijnt zij voor ons oog in een heel andere gedaante, en leidt zij ons tot heel andere overwegingen, overwegingen die vrees inboezemen voor elke neiging om deze „breuk der dochter Sions op het lichtst te genezen”. Als zulke overwegingen noemen wij deze twee:

1. **Het heil van de betrokken personen.** Hun toestand is zeer ernstig, in weerwil daarvan dat zij waarachtige bekeering belijden en zoover wij oordeelen kunnen ook betoonen. Want volgens Matth. 5:32 leven zij in overspel, en volgens 1 Cor. 6:10 zullen overspelers het Koninkrijk Gods niet beërven. Nu kan de Kerk wel zooveel vertrouwen stellen in de oprechtheid hunner bekeering, en er zich zoozeer van overtuigd houden,

dat er geen reden is daaraan te twijfelen, dat zij tot zichzelf zegt: maar voor hen is er toch geen gevaar. Maar kan de Kerk daar **zeker** van zijn. **Zekerheid** is hier noodig, want het geldt de eeuwigheid. Is de Kerk er **zeker** van, dat zij **niet** in overspel leven, of anders dat 1 Cor. 6:10 van hen niet geldt, of dat wat daar omtrent hen die in overspel leven en sterven, verklaard wordt, aan hen niet zal gehandhaafd worden? Velen zullen meenen in te gaan, en zullen niet kunnen.

Wordt die zekerheid gemist, dan moet voor het minst de mogelijkheid toegegeven worden, dat in den grooten dag en naar Matth. 5:32 en naar 1 Cor. 6:10 over zulke personen zal geoordeeld worden. Maar in welk licht zal dan de handeling der Kerk verschijnen, wanneer zij jegens hen toegankelijk is geweest en hun een gemakkelijken weg tot hare gemeenschap heeft geopend, maar daardoor hen heeft misleid, hen tot hun dood toe heeft laten voortleven in dat overspel, en hen heeft versterkt in hun zelfbedrog en in hun meening, dat voor hen op wat God zelf in 1 Cor. 6:10 heeft verklaard, een uitzondering zou gemaakt worden?

Zou derhalve de Kerk niet meer handelen in het belang der betrokken personen, en meer zorg en ware liefde jegens hen betoonen, wanneer zij schijnbaar hard met hen handelt, maar alzoo hen er toe brengt, om aan hun overspel een einde te maken, en alzoo hunne ziel te bevrijden van de bedreiging van 1 Cor. 6:10?

Zou dat ook niet veiliger zijn voor de Kerk zelve? Indien zulke personen, door de toegankelijkheid der Kerk misleid, eenmaal bedrogen uitkomen, hoe verschrikkelijk zal dat voor hen zijn. Maar ook, van wie zal hun bloed worden geëischt? Zal het niet zijn van ons, die als wachters op Jeruzalems muren zijn gesteld, maar die nagelaten zouden hebben te waarschuwen, zelfs in plaats van te waarschuwen, zouden hebben gerust gesteld?

2. De ontzettende mate waarin het kwaad van echtscheiding in ons land heerscht en nog steeds toeneemt.

De losheid ten opzichte van het huwelijk is in ons land zoo vreeselijk, en de verwoestende gevolgen daarvan voor het maatschappelijk, zedelijk en godsdienstig leven zijn onberekenbaar. In statistieke opgaven spreekt men van „startling facts”, „almost incredible”, „alarming increase”, en zoo spreekt men dan niet met het oog op het zondige, maar met het oog op het verwoestende van het kwaad, „the divorce evil”. Uit „Business and Law”, 1908, p. 308, schrijven wij hier het volgende over:

„The statistics tell a story of marital disruption that seems almost incredible. In **Ohio**, one divorce in every twenty-five marriages was the ratio in 1870, and one divorce in eight marriages the ratio in 1902. Other States might be cited as illustrative of the tendency to seek relief from marital responsibilities and incompatibilities in the courts. In 1867 **Indiana** had 1096 divorces, the largest number for that year in any State. In 1900 the number had increased to 4699, or one to every 5.7 marriages of the year. **Michigan** divorces increased from 449 in 1867 to 1339 in 1886 and 2418 in 1900. The ratio of that State is now one divorce to eleven marriages. **Illinois** granted 1071 divorces in 1867 and 2606 in 1886. **Connecticut** and **Vermont** appear to be the only States in which the divorce has been checked. The former State had fewer divorces in 1900 than in 1867. Changes in the statutes and in the administration of the various county courts largely account for improved conditions in these States.

In the **United States** during the twenty years from 1867 to 1886 there were 326,716 divorces granted, representing an increase of 157 per cent, while the population increased little more than 60 per cent. Statistics show that during 1905 there was one divorce for every 16½ marriages throughout the entire **United States**. In contrast to this picture it is interesting to contemplate the divorce statistics of **Canada**. In the latter country sixty-nine divorces were granted in the thirty-four years between 1867 and 1901.”

Wel mag het dus de les der ervaring genoemd worden, dat het aantal **ongelukkige huwelijken vermeerderd**, naar mate de weg tot echtscheiding gemakkelijker wordt gemaakt. Hoe lichter men weer van elkander afkomen kan, hoe minder men doen zal om elkander te verstaan en te verdragen, en met elkander in vrede te leven. Zoo ligt er juist in het aantal ongelukkige huwelijken, op grond waarvan strenge huwelijkswetten ongewenscht worden geacht, een ernstige drangreden om de heiligheid en onontbindbaarheid van het huwelijk onverzwakt te handhaven, al moet dan ook de enkele daaronder lijden.

Op kerkelijk terrein is het niet anders. Ook daar is te rekenen met de arglistigheid van het menschelijk hart, en aan deze wordt door onwettige toegeeflijkheid op bedenkelijke wijze de behulpzame hand geboden. Men zou wel een vreemdeling in Jeruzalem moeten zijn, om te meenen dat de Kerk,

zonder gevaar van de genegenheid tot het betreden van zulk een heilloos spoor op te wekken, zou kunnen uitspreken, dat na echtscheiding anders dan om hoererij, 'n tweede, door den rechter gesanctioneerd huwelijk ook voor de Kerk wettig was, of dat na overspel bedreven te hebben en daarom verstooten te zijn, wettig een tweede huwelijk kon aangegaan worden, zoodat lidmaten der Kerk zich door dergelijke goddelooze middelen den weg tot een tweede huwelijk banen, en toch met een schuldbelijdenis in de gemeenschap der Kerk blijven deelen konden. De Kerk zie wel toe, dat zij niemand in den waan brenge, dat hij op de puinhoopen van een zondig bedrijf een nieuwen wettigen tempel van den heiligen echt kan oprichten.

Wij hebben hier te doen met een zonde, die, bijzonder in ons land, **een roepende zonde** is geworden. En de Kerk is geroepen om in deze wereld een zoutend zout te zijn, een licht te midden van een krom en verdraaid geslacht. Zal zij ook in dezen aan die heilige roeping beantwoorden, door tegen dit kwaad beslist en onverzettelijk de positie in te nemen, die zij naar Gods Woord innemen moet? Of zal zij zich met den stroom laten meevoeren, zich toegeeflijk gaan betoonen, met deze zonde gaan schipperen? Maar op dien weg den eersten voet te zetten, is het begin van zich berooven van kracht, van zich schuldig maken aan ontrouw, van verloochening van haar roeping. En onweerstaanbaar zal zij het kwaad op eigen terrein zien doordringen. Zij weersta dan dat begin. Is het niet reeds een gevolg van een weifelende houding, van toegeven in onderscheidene gevallen, dat onbijbelsche echtscheidingen in ons midden, onder ons eigen volk, onrustbarend toegenomen zijn?

Dat de Kerk strijde den goeden strijd des geloofs; aangedaan hebbende de volle wapenrusting Gods, opdat zij van het kwade niet overwonnen worde, maar het kwade overwinne door het goede. En in dien strijd beluistere zij het woord van een der helden in dien strijd, ja het Woord Gods, het Woord des Konings zelf: Voorts, broeders, zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig zijnde in het werk des Heeren, als die weet, dat uw arbeid niet ijdel is in den Heere.

Onze conclusiën zijn deze:

1e. Dat blijkens Matth. 5:32 e. a. p. het huwelijk van hem, die zijn vrouw verstooten en een andere getrouwd heeft, ook na hertrouw der andere partij, een onwettig huwelijk is, en dat zij die leven in zulk een huwelijk, leven in overspel;

2e. Dat aan een uitspraak van den burgerlijken rechter

als zoodanig geen rechtsgeldigheid mag worden toegekend op het terrein der Kerk;

3e. Dat zij die in zulk een huwelijk en dus in overspel met elkander leven, niet met belijdenis tot het kerkelijk lidmaatschap kunnen toegelaten worden, naardien de Kerk zich te houden heeft aan de Schrift, welke verklaart, dat overspelers aan het Rijk Gods geen deel hebben;

4e. Dat echter de mogelijkheid bestaat om aan dit leven in overspel een einde te maken door een scheiding van tafel en bed, zoolang de eerste vrouw, die voor God de wettige vrouw is en blijft, leeft;

5e. Dat zij die op deze wijze hun leven in overspel doen ophouden, na schuldbelijdenis in de kerkelijke gemeenschap kunnen opgenomen worden, naardien dan, maar ook dan alleen, hun belijdenis als een oprechte belijdenis, een belijdenis die van „genoegzame teekenen van boetvaardigheid” vergezeld gaat, kan aangenomen worden.

Geve de Heere Uwe Vergadering licht en wijsheid tot een Hem welbehagelijke beslissing in deze zoo gewichtige zaak.

Uwe Deputaten,

F. M. TEN HOOR.

W. HEYNS.

S. VOLBEDA.

CHURCH ORDER OF THE CHRISTIAN REFORMED CHURCH

(As revised in Synod assembled at Chicago, 1914)

ARTICLE 1

For the maintenance of good order in the Church of Christ it is necessary that there should be certain offices and assemblies, supervision of doctrine, sacraments, forms of worship and Christian discipline; of which matters the following articles treat in due order.

Of the Offices

ARTICLE 2

The offices in the church are fourfold:

1. The office of Ministers of the Word.
2. The office of Professors of Theology.
3. The office of Elders.
4. The office of Deacons.

ARTICLE 3

No one, though he be a professor of theology, elder or deacon, shall be permitted to administer the Word and the sacraments without having been lawfully called. If any one acts contrary to this rule, and after being frequently admonished, does not desist, the classis shall judge whether he is to be declared a schismatic or is to be punished in some other way.

ARTICLE 4

The lawful calling of those who were not previously in office consists:

First, in the election, which, after prayers have been offered, shall be conducted by the consistory and the deacons, with due observance of the regulation established for this purpose by the consistory, and of the ecclesiastical ordinance that only those can for the first time be called to the Ministry of the Word who have been declared eligible by the churches, according to the rule in this matter; and furthermore with the advice of classis or of the counselor appointed for this purpose by the classis.

Secondly, in the examination with respect to doctrine and life, which shall be conducted by the classis, to which the call must be submitted for approval, and which shall take

place in the presence of three delegates appointed by the Synod from the nearest classes.

Thirdly, in the approval by the members of the calling church, which takes place when the name of the minister is announced for two successive Sundays and no lawful obstacle arises. This approval is, however, not required in case the congregation co-operates in the election by choosing out of a nomination previously made. Finally, in the public installation in the congregation, which shall take place with appropriate stipulations and questions, admonitions and prayer, and the laying on of hands by the officiating minister (and by the other ministers present with him) agreeably to the adopted Form.

ARTICLE 5

Ministers already in service who are called to another congregation shall likewise be called in the aforesaid manner, by the consistory and the deacons, with observance of the regulation made for the purpose by the consistory and of the general ecclesiastical ordinances for the eligibility of those who have served outside of the Christian Reformed Church, and for the repeated calling of the same minister during the same vacancy, further, with the advice of the classis or of the counselor appointed by the classis and with approval of the classis or of the delegates appointed by the classis, to whom the ministers called shall show good ecclesiastical testimonial of doctrine and life, with the approval of the members of the calling congregation, as stated in Article 4; whereupon the ministers called shall be installed with appropriate stipulations and prayers, agreeably to the adopted Form.

ARTICLE 6

No minister shall serve as such in institutions of mercy or be otherwise engaged, unless he be previously admitted in accordance with the preceding articles, and he shall, as well as others, be subject to the Church Order.

ARTICLE 7

No one shall be called to the Ministry of the Word without his being stationed in a particular place, except he be sent to do church extension work.

ARTICLE 8

Persons who have not pursued the regular course of

study in preparation for the Ministry of the Word and have therefore not been declared eligible according to Article 4, shall not be admitted to the ministry, unless there is ample assurance of their exceptional gifts, piety, humility, modesty, sound judgment, as also gifts of public address. When such persons present themselves for the ministry, the classis, (if the Synod* approve) shall first examine them, and further deal with them as it shall deem edifying, according to the general regulation of the churches.

* or Particular Synod.

ARTICLE 9

Preachers without fixed charge, or others who have left some sect, shall not be admitted to the ministry of the church until they have been declared eligible after careful examination by the classis, with the approval of the Synod.

ARTICLE 10

No minister, once legally called, may leave the congregation to which he is bound, and accept a call elsewhere, without the consent of the consistory together with the deacons, and knowledge on the part of the classis; and likewise no other church may receive him until he has presented a lawful testimonial of his departure from the church and the classis where he served.

ARTICLE 11

On the other hand, the consistory as representing the congregation shall be bound to provide suitably for her ministers, and shall not dismiss them from service without the knowledge and approval of the classis, and of the delegates of the Synod (Particular).

ARTICLE 12

Inasmuch as a Minister of the Word, once lawfully called, is bound to the service of the church for life, he is not allowed to enter upon a secular vocation except for such weighty reasons as shall receive the approval of the classis.

ARTICLE 13

Ministers who by reason of age, sickness, or otherwise, are rendered incapable of performing the duties of the ministry, shall nevertheless retain the name and honor of a minister, and the church which they have served shall pro-

vide for them in their need (likewise for the orphans and widows of all ministers) out of a common fund of the churches, according to the general ecclesiastical ordinance in this matter.

ARTICLE 14

If any minister, for the aforesaid or any other reason, is compelled to discontinue his service for a time, which shall not take place without the advice of the consistory, he shall nevertheless at all times be and remain subject to the call of the congregation.

ARTICLE 15

No minister, having left the ministry of his church, or being without a fixed charge, shall be allowed to preach without the consent and authority of the Synod or classis. Likewise, no one shall be permitted to preach or administer the sacraments in another church, without the consent of the consistory of that church.

ARTICLE 16

The office of the minister is to persevere in prayer and in the Ministry of the Word, to dispense the sacraments, to watch over his brethren, the elders and deacons, as well as the congregation, and finally, together with the elders, to exercise Christian discipline and to see to it that everything is done decently and in good order.

ARTICLE 17

Equality shall be maintained among the Ministers of the Word with respect to the duties of their office and in all other matters as far as possible, according to the judgment of the consistory and, if necessary, of the classis. Likewise equality shall be maintained among the elders and deacons.

ARTICLE 18

The office of the Doctors or Professors of Theology is to explain Holy Scripture, and to defend sound doctrine against heresies and errors.

ARTICLE 19

The churches shall exert themselves, as far as necessary, that there may be students supported by them to be trained for the Ministry of the Word.

ARTICLE 20

Students who have received permission according to the rule in this matter, and persons who have according to Article 8 been judged competent to be prepared for the Ministry of the Word, shall, for their own training, and for the sake of becoming known to the congregations, be allowed to speak a word of edification in the congregational services.

ARTICLE 21

The consistories everywhere shall see to it that there are good Christian schools, where the parents have their children instructed according to the demands of the covenant.

ARTICLE 22

The election of the elders shall be determined by the judgment of the consistory together with the deacons, according to the regulation fixed by the consistory. Where local circumstances make it advisable the members (in full communion) may be given an opportunity to direct attention to suitable persons, in order that the consistory may thereupon *either* present to the congregation for election as many elders as are needed, that they may after they are approved by it, unless any obstacle arise, be installed with public prayers and stipulations, *or* present a double nomination to the congregation and thereupon install those chosen by it, in the aforesaid manner, agreeably to the adopted Form.

ARTICLE 23

The office of the elders, in addition to what was declared (in Article 16) to be their duty in common with the Minister of the Word, is to take heed that the ministers together with their other fellow-elders and the deacons faithfully fill their office, and both before and after Lord's Supper, as time and circumstances may demand for the edification of the churches to visit the families in order particularly to comfort and instruct the members, and also to exhort others to (profess) the Christian religion.

ARTICLE 24

The deacons shall be chosen, approved, and installed in the same manner as was stated concerning the elders.

ARTICLE 25

The office peculiar to the deacons is diligently to collect alms and other contributions of charity, and after mutual counsel faithfully and diligently to distribute the same, to strangers as well as to the regular members, as their needs may require; to visit and comfort the distressed, and to exercise care that the alms are not misused; of the distribution of which they shall render an account in consistory and also, if any choose to be present, in congregational meeting at such a time as the consistory shall see fit.

ARTICLE 26

In places where others are devoting themselves to charity work, the deacons shall aim to keep in close touch with them, to the end that the alms may be distributed where the need is greatest. Moreover, they shall make it possible for the poor to make use of institutions of mercy, and to that end they shall request the Board of Directors of such institutions to keep in close touch with them. It is also desirable that the deaconries assist and consult one another, especially in caring for the poor in such institutions.

ARTICLE 27

The elders and deacons shall serve two or more years according to local regulation, and an equal number shall retire each year. The retiring officers shall be succeeded by others, unless the circumstances and the profit of some church render a re-election advisable, in the execution of Articles 22 and 24.

ARTICLE 28

The consistories shall exercise care that the churches may be able to claim protection from the state in the holding of their property, and for the preservation of peace and order in their meetings—on the express condition, however, that they may never, for the sake of peace or material possessions, do violence in the slightest degree to the Kingship of Christ over His Church.

Of Ecclesiastical Assemblies

ARTICLE 29

Four ecclesiastical assemblies shall be maintained: The Consistory, the Classis, (the Particular Synod) and the General Synod.

ARTICLE 30

In these assemblies ecclesiastical matters only shall be transacted and that in an ecclesiastical manner. In greater assemblies only such matters shall be considered as could not be finished in lesser assemblies, or as pertain to the churches of the assembly in common.

ARTICLE 31

If anyone complain that he has been wronged by the decision of a lesser assembly, he shall have the right to appeal to a greater assembly, and whatever may be decided by a majority vote shall be considered binding unless it be proved to conflict with the Word of God or with articles of this Church Order, as long as they are not changed by the General Synod.

ARTICLE 32

The transactions of all assemblies shall begin with prayer and be closed with thanksgiving.

ARTICLE 33

Delegates to the assemblies shall take with them their credentials and instructions signed by those sending them, and they shall have a vote in all matters except such as particularly concern their persons or churches.

ARTICLE 34

In all assemblies there shall be not only a president, but also a clerk to keep a faithful record of all important matters.

ARTICLE 35

The duty of the president is to state and explain the business to be transacted, to see to it that each speaker observes the rules of order, to silence those who are captious and vehement in speaking, and to properly discipline them if they refuse to listen. His duties shall cease with the termination of the assembly.

ARTICLE 36

The classis shall have the same jurisdiction over the consistory as the Particular Synod has over a classis, and the General Synod over the Particular.

ARTICLE 37

In all churches there shall be a consistory composed

of the Ministers of the Word and the elders, who at least in larger congregations shall, as a rule, meet once a week. The Minister of the Word shall preside. If there be a plurality of ministers, they shall preside in rotation. Wherever the number of elders is small, the deacons may be added to the consistory by local regulation. This shall invariably be the rule where the number is less than three.

ARTICLE 38

No consistory shall be constituted for the first time or anew at any place without the advice of the classis.

ARTICLE 39

Places where as yet no consistory can be constituted shall be entrusted to the care of a neighboring consistory.

ARTICLE 40

Likewise the deacons shall meet, wherever necessary every week, prayerfully to transact the business pertaining to their office; of which transactions the ministers shall take good heed. If necessary the ministers shall also attend these meetings.

ARTICLE 41

The classical meetings shall consist of neighboring churches that respectively delegate, with proper credentials, a minister and an elder to meet at such time and place as was determined by the previous classical meeting. Such meetings shall be held at least once in three months, unless great distances render this inadvisable. In these meetings the ministers shall preside in rotation, or one shall be chosen to preside; however, the same minister shall not be chosen twice in succession.

Furthermore, the president shall, among other things, put the following questions to the delegates of each church:

1. Are the consistory meetings held in your church?
2. Is church discipline exercised?
3. Are the poor and the Christian schools cared for?
4. Finally, do you need the judgment and the help of the classis for the proper government of your church?

And, finally, at one but the last meeting and, if necessary, at the last meeting before the (Particular) Synod, delegates shall be chosen to attend said Synod.

ARTICLE 42

If in any church there is a plurality of ministers, also

those not delegated according to the foregoing article shall have the right to attend classis with advisory vote.

ARTICLE 43

At the close of the classical and synodical meetings, those who have in the meeting done something worthy of punishment or who have scorned the admonition of the lesser assemblies, shall be disciplined.

ARTICLE 44

The classis shall authorize at least two of her oldest, most experienced, and competent ministers to visit all the churches once a year, and to take heed whether the ministers and the consistories faithfully perform the duties of their office, adhere to sound doctrine, observe in all things the accepted form of government, and properly promote as much as lies in them, through word and deed, the upbuilding of the congregation, in particular of the youth, to the end that they may in time fraternally admonish those who have in anything been negligent, and may by their advice and assistance help direct all things unto the peace, upbuilding, and greatest advantage of the churches. And each classis may continue these visitors in service as long as it sees fit, except where the visitors themselves ask to be released for reasons acceptable to the classis.

ARTICLE 45

It shall be the duty of the church in which the classis and likewise the (Particular) General Synod meets to furnish the following meeting with the minutes of the preceding.

ARTICLE 46

Instructions concerning matters to be considered in greater assemblies shall not be written until the decisions of previous Synods touching these matters have been read, in order that what was once decided be not again proposed, unless a revision be deemed necessary.

ARTICLE 47

[Every year, or if need be oftener, four or five or more neighboring classes shall meet as a Particular Synod, to which each classis shall delegate two ministers and two elders. At the close both of the Particular and General Synod some church shall be empowered to determine with advice of classis, the time and place of the next Synod.]

ARTICLE 48

[Each Synod shall be at liberty to solicit and hold correspondence with its neighboring Synod or Synods, in such manner as shall be judged most conducive to general edification.]

ARTICLE 49

[Each Synod shall appoint delegates to carry out such decisions as regard the state or the respective classes under its jurisdiction. Likewise, some or all of these delegates must supervise the examination of all future ministers. Moreover, they shall be helpful to the classes in all other difficulties that may arise, in order that unity, order, and soundness of doctrine be maintained and promoted. They shall also keep a careful record of, and report, all their doing to the Synod, and, if required, offer such explanations as may be asked. They shall also continue in service until the Synod releases them.]

ARTICLE 50

The General Synod shall ordinarily meet once every two years, unless pressing need demand an earlier session. Three ministers and three elders shall be delegated to the Synod from each classis.

If it becomes necessary in the opinion of at least three classes to call a meeting of Synod within two years, the local church designated for this purpose shall determine time and place.

ARTICLE 51

The missionary work of the church among the heathen and among the Jews is regulated by the Synod by means of its Form Mission.

ARTICLE 52

Inasmuch as several languages are spoken in the churches the necessary translation shall be made in the ecclesiastical assemblies, and in the publication of recommendations, instructions, and decisions.

Of Doctrine, Sacraments and Usages

ARTICLE 53

The Ministers of the Word of God and the Professors of Theology (to whom the other professors and the school

teachers ought to be added) shall subscribe to the three Reformed Standards; namely, the Belgic Confession of Faith, the Heidelberg Catechism, and the Canons of Dordrecht, 1618-19, and the Ministers of the Word who refuse to do so shall *de facto* be suspended from their office by the consistory or classis, until they have given satisfactory explanation, and if they obstinately persist in refusing, they shall be deposed from their office.

ARTICLE 54

Likewise the elders and deacons shall subscribe to the aforesaid Standards.

ARTICLE 55

Both ministers and elders shall use every means available, namely, teaching, refutation, warning and admonition, in the Ministry of the Word, and in Christian teaching and house-visitation, to guard against false teachings and errors that multiply exceedingly through heretical writings.

ARTICLE 56

The Covenant of God shall be sealed unto the children of Christians by baptism as soon as possible, and in the congregation at the time of public worship.

ARTICLE 57

The ministers shall faithfully urge the father to offer his child for baptism.

ARTICLE 58

In the ceremony of baptism, both of children and of adults, the ministers shall use the respective forms drawn up for the administration of this sacrament.

ARTICLE 59

Adults are through baptism incorporated into and accepted as members of the Christian church, wherefore they are obliged also to partake of the Lord's Supper, which they shall promise to do at their baptism.

ARTICLE 60

The names of those baptized, together with those of the parents, and likewise the date of birth and baptism, shall be recorded.

ARTICLE 61

Only those shall be admitted to the Lord's Supper who have made confession of the Reformed religion, in accordance with the usage of the church which they join, and who are known to be pious in their walk, nor shall anyone lacking these requisites be admitted from other churches.

ARTICLE 62

Every church shall administer the Lord's Supper in such a manner as it shall judge most conducive to edification; provided, however, that the outward form as prescribed in God's Word be not changed and all superstition be avoided, and that at the conclusion of the preaching and congregational prayer the Form for the administration of the Lord's Supper together with the prayer composed for the purpose, be read.

ARTICLE 63

The Lord's Supper shall be administered at least every two or three months.

ARTICLE 64

The Lord's Supper shall be administered only at such places as are under supervision of elders in accordance with the rule of the churches and only in public congregational worship.

ARTICLE 65

Funeral services shall not be introduced.

ARTICLE 66

In times of war, pestilence, national calamities, and other great afflictions, the pressure of which is felt throughout the churches, it is fitting that the classis proclaim Days of Prayer.

ARTICLE 67

The churches shall observe, in addition to the Sunday, also Christmas, Good Friday, Easter, Ascension Day, Pentecost, Day of Prayer, the National Thanksgiving Day, and Old and New Year's Day.

ARTICLE 68

Every minister shall on the Lord's Day explain briefly the summary of Christian doctrine comprehended in the Heidelberg Catechism so that as much as possible the ex-

planation shall be annually completed in accordance with the division of the Catechism made for that purpose.

ARTICLE 69

Only the 150 Psalms of David, the Ten Commandments, the Lord's Prayer, the Twelve Articles of Faith, the Songs of Mary, Zacharias, and Simeon, the Morning and Evening Hymns, and the Hymn of Prayer before the Sermon, shall be sung in the churches.

ARTICLE 70

Since it is proper that marriage be solemnized in the congregation of Christ, according to the adopted Form, the consistories shall take good heed of this matter.

Of Ecclesiastical Admonition and Discipline

ARTICLE 71

Just as Christian Discipline is spiritual and exempts no one from civil trial and punishment, so also besides civil punishment there is need of Christian discipline to reconcile the offender with the church and his neighbor and to rid the Church of Christ of the offense.

ARTICLE 72

In case anyone errs in doctrine or offends in conduct, as long as the sin is of a private character, not giving public offense, the rule clearly prescribed by Christ in Matthew 18 shall be followed.

ARTICLE 73

Secret sins of which the offender repents, after being admonished by one person in private or in the presence of two or three witnesses, shall not be laid before the consistory.

ARTICLE 74

If any one has committed a secret offense and has been admonished in love by two or three persons, but does not heed, or has committed a public offense, the matter shall be reported to the consistory.

ARTICLE 75

The reconciliation of all such offenses as are of a public character or have become public because the admonition of the church was despised shall take place (upon sufficient evi-

dence of repentance) in such manner as the consistory shall deem conducive to the edification of each church. If, in a particular case, any consistory cannot agree as to whether the confession shall be public or not, the advice of two neighboring churches or of the classis shall be sought.

ARTICLE 76

Such as obstinately reject the admonition of the consistory, or have committed a public or otherwise gross offense, shall be suspended from the Lord's Supper.

And if, after being suspended and repeatedly admonished, they do not show any marks of repentance, the consistory shall finally proceed to the last remedy, namely excommunication, agreeably to the adopted Form in accordance with the Word of God. No one, however, shall be excommunicated except with the consent of classis.

ARTICLE 77

After the suspension from the Lord's Table, and subsequent admonitions, and before proceeding to excommunication, the obstinacy of the offender shall be publicly made known to the congregation, the offense explained, together with the care bestowed upon him, in reproof, suspension from the Lord's Supper, and repeated admonition, and the congregation shall be exhorted to speak to him and to pray for him. There shall be three such admonitions:

In the first the name of the offender shall not be mentioned that he be somewhat spared. In the second, with the approval of the classis his name shall be expressed. In the third the congregation shall be informed that unless he repent he will be excluded from the fellowship of the church, so that his excommunication, in case he remains obstinate, may take place with the tacit approbation of the church. The interval between the admonitions shall be left to the discretion of the consistory.

ARTICLE 78

Whenever an excommunicated person desires to become reconciled to the church in the way of penitence, it shall be announced to the congregation either before the celebration of the Lord's Supper, or at some other opportune time, in order that, if no objections are raised, he may with profession of his conversion be publicly reinstated, according to the Form.

ARTICLE 79

If elders and deacons have committed any public gross offense, which is a disgrace to the church, or worthy of punishment by the state, the consistory in conjunction with the neighboring consistory shall immediately proceed to their trial, and upon conviction either suspend or expel them from office. If Ministers of the Word have committed like offense, the procedure shall be the same as in the case of elders and deacons, except that expulsion from office shall be the prerogative of the classis, together with the advice of the delegates of the (Particular) Synod mentioned in Article 11.

ARTICLE 80

The following are to be considered as the principal offenses that deserve the punishment of suspension or removal from office: heresy, public schism, public blasphemy, simony, faithless desertion of office or intrusion upon that of another, perjury, adultery, fornication, theft, acts of violence, drunkenness, brawling, filthy lucre,—in short all such sins and gross offenses as render their perpetrators infamous before the world and which in any private member of the church would be considered worthy of excommunication.

ARTICLE 81

Ministers of the Word, elders, and deacons, shall, before partaking of the Lord's Table, exercise Christian censure among themselves and in a friendly spirit admonish one another with regard to the performance of the duties of their respective offices.

ARTICLE 82

The consistory shall give to those that leave the congregation a certificate of their confession and walk, signed by two members of the consistory, or by one in case the seal of the church is affixed.

ARTICLE 83

Such poor as leave for sufficient reasons, the deacons shall furnish with so much money for travelling as they deem adequate. The consistory and the deacons shall not be too ready, however, to relieve their own congregations of the care of the poor, only to burden other congregations unnecessarily.

ARTICLE 84

There shall be no lordship in God's church, whether of one church over another church, of one minister over other ministers, or of one elder or deacon over other elders or deacons.

ARTICLE 85

Churches whose usages differ from ours merely in non-essentials shall not be rejected.

ARTICLE 86

The foregoing articles, touching the lawful regulation of the church, have been so made and accepted by common consent, with the understanding that they may be and ought to be altered, added to, or reduced, whenever the good of the churches so demands.

However, no single congregation, classis (or Particular Synod) shall have the right to do so, but they shall diligently observe them until the General Synod alters them.

RAPPORT DER COMMISSIE VOOR HUWELIJKS- ZAKEN. (No. 2.)

Eerwaarde Vaders en Broeders:—

Ondergeteekenden, leden der Comm. voor Huwelijkszaken, benoemd door de Synode van 1914 (Acta Synodi, 1914, Art. 75.19) naar aanleiding van de gevallen van echtscheiding en hertrouw voor de Synode gebracht (Artt. 51 en 68.I), met opdracht om „deze materie” verder te onderzoeken en de volgende Synode met rapport te dienen,—zijn met de andere leden der Comm. van oordeel, dat deze opdracht aan duidelijkheid te wenschen overlaat. Waar echter de kwestie, of Matth. 5:32 de eenige Bijbelsche grond voor echtscheiding is, slechts incidenteel op de Synode ter sprake kwam en de Synode hare opdracht niet verder preciseerde, daar meende de Comm. hare taak te moeten beperken tot de beantwoording van de vraag, of dezulken, die in strijd met Matth. 5:32 door de Overheid gescheiden zijn en die daarna een ander huwelijk aangingen, onder zekere voorwaarden als leden onzer kerk zouden kunnen opgenomen worden, dan wel of ons kerkelijk standpunt medebrengt, dat zij onherroepelijk uitgesloten moeten worden van het lidmaatschap onzer kerken, zoolang zij in zulk scheiden en hertrouw volhardden.

Naar het oordeel der Comm. is het derhalve de vraag, of iemand, die in strijd met Matth. 5:32 gescheiden en hertrouwd is, lid onzer kerk kan zijn of niet.

De ondergeteekenden zijn van gedachte, dat er gevallen kunnen zijn, waarin die vraag **toestemmend** beantwoord moet worden. Wanneer zulk een persoon naderhand tot hartgrondig berouw komt over zijne zondigē daad, zich met dat berouw tot den kerkeraad wendt, en het den kerkeraad na ernstig onderzoek en behoorlijken proeftijd duidelijk blijkt, dat hier metterdaad bekeering heeft plaats gehad, dan moet deze naar hun gevoelen, met advies der classis, den betrokkene na schuldbelijdenis opnemen, zonder van hem vernietiging van zijn tweede huwelijk te eischen.

Voor deze hunne zienswijze zouden zij het volgende willen aanvoeren:—

I. Het huwelijk is eene instelling Gods en geldt naar de bedoeling van die instelling voor het leven. God verbindt en ontbindt.

a. God alleen kan het huwelijk rechtens verbreken,

dewijl Hij het recht heeft den mensch het leven te ontnemen.

b. „Wat God samengevoegd heeft, scheid de mensch niet.”

II. Het huwelijk, schoon naar de scheppingsordinantie eene instelling voor het leven en rechte slechts ontbindbaar door God, kan in verband met de verwoestende werking der zonde toch ook metterdaad, de facto, verbroken worden door een mensch.

a. Door een niet-zondige daad op grond van hoererij.

1. Hoererij als zoodanig verbreekt het huwelijk niet, maar schendt het.

2. Hoererij is naar Matth. 5:32 de grond, waarop de onschuldige partij het huwelijk verbreken mag.

3. De Kerk kan ook deze verbreking van het huwelijk eigenlijk nooit zoeken; doch mag de onschuldige partij, die op grond van hoererij scheidt, zulks niet kwalijk nemen.

4. Door zulk schriftuurlijk-wettig scheiden houdt ook de rechtsrelatie van de schuldige partij jegens de onschuldige op; ook deze mag weer trouwen.

b. Door eene zondige daad, eene daad in strijd met Matth. 5:32.

III. Trouwen en scheiden geschiedt in ons land en in onze tijd, wat de rechtsrelatie betreft, door de rechterlijke actie en daad der Overheid.

a. De Overheid is Gods dienaar op het terrein des natuurlijke levens.

b. Zonder de rechterlijke sluitingsactie der Overheid is hier en nu geen huwelijksleven mogelijk, maar slechts hoererij. De Overheid het recht daartoe hebbende van God, bepaalt de rechtsrelatie van het huwelijk. Bij het sluiten van een huwelijk legt zij die relatie en bij eene scheiding heft zij die weer op. Dat zij zulks soms doet uit verkeerde motieven en in strijd met Gods Woord, is hare zonde; doch het feit wordt daardoor niet veranderd.

IV. Scheiding en hertrouw in strijd met Matth. 5:32 mag, naar ons huidig kerkelijk standpunt, noch als daad der betrokkenen, noch als daad der Overheid door ons worden goedgekeurd.

a. Wij moeten er met allen ernst tegen waarschuwen en ageeren.

b. Wij moeten de schuldigen leden der kerk, zoo ze volharden, excommuniceren.

c. Wij moeten echter het feit van zulk scheiden en hertrouwen, dat door ons kan geloofhend noch veranderd, als feit aanvaarden.

1. Dit niet te doen, ware een vergrijp aan hetgeen der Overheid is. Deze draagt het zwaard. Hare macht moeten wij eerbiedigen.

2. De Kerk beschikt over de sleutelmacht. Zij mag en moet tegen het verkeerde protesteeren. Zij moet tegen de zondige daden der Overheid getuigen. Een schuldig lid der kerk, dat tegen alle vermaningen in blijft voortgaan op het pad der zonde, moet zij excommuniceren. Maar zij kan en mag van een berouwhebbend zondaar niet eischen verbreking van een door de Overheid gelegden band.

b. Onschriftuurlijke scheiding en hertrouw is wel zondig, maar niettemin geldig en bindend. Ook voor de Kerk. Het feit moet aanvaard.

V. De H. Schrift doet dit laatste o.i. ook.

a. Mozes liet scheiding toe vanwege „de hardigheid des harten”. Zulk scheiden was blijkbaar niet naar het beginsel van Matth. 5:32. Evenwel werd zulk scheiden als feit kennelijk door allen aanvaard.

b. Jezus heeft Mozes niet veroordeeld; wat Hij o.i. had moeten doen, indien we het feit van onschriftuurlijke scheiding en hertrouw als feit nooit zouden mogen aanvaarden.

c. De veroordeeling van onzen Heiland door den „wereldlijken rechter Pontius Pilatus” was tegen Gods Woord, dat verbiedt den onschuldige te veroordeelen. Desniettegenstaande, hoewel tegen den eisch van Gods Woord, had het feit der veroordeeling geldigheid voor God. Zelfs werden in dien weg onze zonden op Christus gelegd.

1. Pilatus had **macht** Jezus te kruisigen, en **macht** Hem los te laten.

2. Deze **macht** was Pilatus van **boven** gegeven (Joh. 19:10, 11).

3. Pilatus zondigde in zijne veroordeeling van Jezus, anderen, die Hem aan Pilatus overleverden, nog meer; doch Jezus verzette zich niet tegen de **macht** over Hem gesteld.

VI. De Kerk, zich bij het feit van zulk een huwelijk hebbende neergelegd, moet daarbij blijven, ook—

a. wanneer later zulke „onwettig gescheidenen en hertrouwden” met berouw over die zondige daad bij haar aankloppen om (weder)opname in hare gemeenschap.

1. Elk concreet geval moet afzonderlijk worden beoordeeld;

2. er moet schuldbelijdenis plaats hebben van die zondige daad;

3. men kan een proeftijd stellen;

4. doch de Kerk moet aannemen en mag niet buitensluiten dezulken, die de kenteekenen van genade vertoonen, en—

5. de kenteekenen van genade zijn hier, evenals in alle andere gevallen van censurabele zonden, boete en berouw.

b. De Kerk mag geene ontbinding van zulk een huwelijk eischen, aangezien:

1. de betrokkenen zulks niet in hunne macht hebben en het slechts zouden kunnen trachten in den weg eener nieuwe zonde. Hunner is de zondige daad van onwettige scheiding en hertrouw. Daartoe is hunne zonde beperkt. Daar moeten zij dus belijdenis van doen. Niet van de daad der Overheid, of van hetgeen daarvan gevolg is;

2. de Overheid zulks niet wel op goede gronden zou kunnen; en—

3. de H. Schrift van zulk een eisch niet weet.

c. Ook mag de Kerk geen scheiding eischen van tafel en bed, wijl:

1. daardoor niets goeds zou kunnen gewonnen worden. De veronderstelling is dan, dat het huwelijk eigenlijk alleen bestaat in geslachtsgemeenschap. Dit nu is niet uitsluitend en zelfs niet allereerst het geval. Het huwelijk is allereerst eene rechtsrelatie, eene juridische eenheid. Daarmede hebben we het hier juist te doen. En die wordt door scheiding van tafel en bed niet opgeheven. Trouwens, de wortelzonde ligt hier niet in het tweede huwelijk, maar in de eerste scheiding door de Overheid. Daar zondigen: Overheid en betrokkenen, beide;

2. daardoor geen der vroeger verbrokene relaties, stel zulks mocht, zou kunnen hersteld worden;

3. daardoor zou verhinderd worden, dat geldig

door de Overheid, als Gods dienaar, gehuwd en elkander de schuldige goedwilligheid zouden betalen, en—

4. daardoor aanleiding zou gegeven worden tot allerlei aan hoererij verwante zonden.

VII. Wij achten zulks bestaanbaar met ons huidig standpunt:—

a. Niet met de consequentie, die men er kennelijk dikwijls, doch o.i. zeer ten onrechte, uit afleidde; maar wel met dat standpunt als zoodanig. Dat toch acht scheiding en hertrouw in strijd met Matth. 5:32 een censurabele zonde, maar sluit (weder)opname niet onvoorwaardelijk uit.

b. De oude synoden, alsmede de jongere, lieten zich over dit bepaalde punt nooit duidelijk uit. Daar letten men op.

c. In verwante gevallen legden de kerken zich echter herhaaldelijk bij de daad der Overheid neer. ('s Gravenhage, 1586.)

d. Onze kerk kan en durft niet eischen de vernietiging van zulk een huwelijk.

VIII. Autoriteiten in kerkrechtelijke vraagstukken zijn deze zienswijze niet ongenegen, of zelfs toegedaan, zooals:

a. Danaeus; b. Rutgers; c. Kuyper; d. Bouwman. (Zie P. S.)

IX. Wij besluiten dan, dat de Kerk „onwettig gescheiden en hertrouwden”, die door Gods genade tot boete en berouw komen over hunne zondige daad en (weder)opname in de gemeenschap der Kerk begeeren, krachtens het wezen der Kerk, den aard der sleutelmacht en de roeping der ambtsdragers, niet mag buitensluiten, maar moet opnemen.

a. Zulke berouwhebbenden te weigeren is misbruik der sleutelmacht.

b. Wij moeten niet heiliger willen zijn dan God.

c. De betrokkenen hebben groote behoefte aan en recht op de gemeenschap der heiligen en het gebruik der sacramenten.

d. Zoo kan uit den mond van groote (begenadigde) zondaren opstijgen de lof van 's Heeren naam en de roem zijner genade.

Met eerbied onderworpen,

I. VAN LONKHUYZEN.

B. SEVENSMA.

H. DANHOF, Rapp.

P. S.—Als bijlage voegen wij hierbij een afschrift van een schrijven van Prof. Dr. H. Bouwman naar aanleiding van een geval van scheiding en hertrouw in strijd met Matth. 5:32.
„Geachte Heer en Broeder N.

Gaarne wil ik u mijn gevoelens zeggen omtrent het geval door u genoemd. Laat ons eerst het geval zuiver stellen. De man door u genoemd is eenige jaren geleden gescheiden van zijne vrouw. Neem aan, wat ik niet beoordeelen kan, dat de scheiding niet was naar den eisch van Gods Woord, dan had hij, indien hij toen lid van de gemeente was geweest, daarover moeten zijn behandeld. Maar hij was geen lid, en kon dus ook niet behandeld worden. Nu is de gescheiden man, en de gescheiden vrouw, weer getrouwd. Door dit huwelijk is de band tusschen beiden geheel verbroken.

De man kan **niet** genoemd worden een overspeler, omdat hij de vroegere vrouw niet meer als zijn vrouw mag beschouwen, en naar de wet gehuwd is met zijne tweede vrouw. Ook al zou hij willen, de band met de tweede vrouw mag hij niet verbreken om zijne eerste vrouw terug te ontvangen. Hij leeft dus **niet** in overspel en pleegt **geen** hoererij. Beroep op Matth. 19:9, Markus 10:11 en Luk. 16:18 kan niet gedaan, wijl deze woorden van Jezus slaan op **geheel** andere gevallen. Jezus bedoelt hier, dat een man, die zijn vrouw verlaat: dat is, wegzendt, een scheidbrief geeft, zooals bij de Joden gebruikelijk was, en een ander trouwt, overspel doet, om reden dat de weggezondene nog zijne vrouw was. Daarom pleegt hij, die de verlatene of weggezondene trouwt, ook echtbreuk, omdat hij de vrouw van een ander neemt. De man door u bedoeld bezit **niet** meer de eerste als zijne vrouw. Door haar vrijwillig huwelijk is elke band met haar doorgesneden. Daarom mag hij ook **niet** **geweigerd** worden als lid der gemeente. Is zijn scheiden niet naar behooren geweest, dan moet hij daarover voor den kerkeraad schuld belijden, evenals over zijn heel onbekeerlijk leven van vroeger. Maar die schuldbelijdenis moet op kiesche wijze geschieden, omdat hij thans wettig getrouwd is, en omdat hij niet oneerlijk ten schande mag gemaakt worden. Maar hij mag thans **niet** meer als een overspelige beschouwd worden. Men kan niet zeggen, dat hij aldoor overspel bedrijft. Want zijne zonde, indien namelijk zijne scheiding niet behoorlijk was, was een **daad**. Stel, iemand heeft moord of diefstal gepleegd, dan moet hij daarvoor kerkelijk gestraft worden, maar als die man berouw toont, en dit in zijn leven openbaart, mag dan zoo iemand geen lid der

gemeente zijn? Jezus rekent hem **binnen**, mag de kerk hem dan buiten houden? Heel de beschouwing over echtscheiding is in Amerika in soortgelijke zaken verkeerd. Ik hoop weldra een reeks van artikelen over deze zaak in „De Bazuin” te schrijven. Dezen brief moet gij zenden aan den kerkeraad van — —

Met vriendelijke broedergroete de uwe in Christus,
H. Bouwman.”

REPORT QUARTERLY MISSION SUNDAYSCHOOL LESSON.

To the Synod of the Christian Reformed Church,
Convened in Grand Rapids, Mich.

Esteemed Brethren in our Lord: Your Committee in re the Quarterly Mission Sundayschool Lesson begs leave to submit the following as its report:—

We have prepared for publication seven Mission lessons, for the dates following:—

1914, Sept.	General Heathen Mission.
1915, Jan.	Indian Mission.
June.	Hebrew Mission.
Sept.	Indian Mission.
Nov.	General Heathen Mission.
1916, Mch.	Home and City.
June.	Indian Mission.

Your Committee takes leave to suggest that Synod do not appoint a Committee for this work, for the next two years as formerly, unless the Mission Lessons be published in the two Church organs „De Wachter” and „The Banner”, which now do not publish Sundayschool lessons of any kind. Other publications can make their own arrangements if they wish this Mission Lesson.

Respectfully submitted,

Your Brethren in Christ,

P. J. HOEKENGA.

LEE S. HUIZENGA.

JOHN W. BRINK.

RAPPORT VAN DE COMMISSIE BENOEMD OM EEN EIGEN ZONDAGSCHOOL-ROOSTER OP TE STELLEN.

Aan de Synode van 1916.
Eerwaarde Broeders:—

Uwe Commissie heeft de eer het volgende u aan te bieden:

Op de Synode van 1910 werd een rapport ingediend over de Verhouding van de Zondagschool tot de Kerk, hetwelk voor kennisgeving werd aangenomen. Op de volgende Synode (1912) werd, naar aanleiding van eenige instructies betreffende het verkrijgen van een eigen Z. R., eene commissie benoemd om aan de uitgesprokene begeerte te voldoen. Op de Synode van 1914, waar deze commissie rapporteerde bij monde van Ds. Keegstra, dat zij met haar werk niet gereed was, werd besloten een ander in de plaats van wijlen Ds. J. A. Kett te benoemen. Feitelijk werd echter op voordracht van de Commissie van Benoeringen een schier geheel nieuwe commissie benoemd. Wij wijzen hier even op met het oog op hetgeen volgt.

Waar dus reeds eenige jaren gearbeid is aan het verkrijgen van een eigen Zondagschool-Rooster, verwachten onze kerken ongetwijfeld dat haar geduld niet langer op de proef gesteld wordt. Ook wij moeten echter die verwachting thans teleurstellen en gevoelen ons zelfs verplicht de Synode te adviseeren weer van voren aan te beginnen. Het opstellen van een eigen Rooster stuit thans op het bezwaar dat onze kerken zich nimmer officieel hebben uitgesproken over de vraag welke taak de Zondagschool in een Gereformeerde Kerk moet bekleeden. Te meer is dit noodig, aangezien er te dien opzichte nog geen eenstemmigheid heerscht onder onze leiders en ons volk. Blijkens hetgeen dienaangaande in onzen kring geschreven is, heerscht er drieërlei opvatting over de taak der Zondagschool.

a. Er zijn er in de eerste plaats die meenen dat die taak geen nadere bepaling behoeft dan dat de Zondagschool in gemeenschap met de catechisatie en de Christelijke school dient te arbeiden aan de verbreiding van Schriftkennis onder de jeugd der gemeente. In duplicatie, „overlapping”, zien deze broeders eer voordeel dan nadeel.

b. Anderen gevoelen terecht dat men langs dien weg het bestaansrecht van de Zondagschool in eene Gereformeerde Kerk althans, niet kan rechtvaardigen en hebben diensvol-

gens gepoogd voor de Zondagschool eene aparte taak aan te wijzen, die noch door de catechisatie, noch door de Christelijke school kan vervuld. Volgens hunne opvatting moet in de Zondagschool de Bijbelsche Geschiedenis langs een anderen weg en met een ander doel onderwezen dan in de door onze Synode officieel aanvaarde catechisatie en officieel goedgekeurde Christelijke school. In de lagere school, zoo luidt het, moet de Bijbelsche Geschiedenis onderwezen worden voornamelijk om licht te werpen op de andere vakken van onderwijs. In de catechisatie-klas behoort het streven te zijn om een algemeene logische voorstelling te geven van de Bijbelsche Geschiedenis, om zodoende den grondslag te leggen voor het leerstellig onderricht en de vorige geslachten van Gods kerk met de geloovigen van den huidigen dag te verbinden. In de Zondagschool moet het Woord van God meer in bijzonderheden onderzocht. Onderscheidene voorvallen van Gods bemoeienis met zijn volk eischen eene bijzondere bespreking. In dat opzicht is het werk van de Zondagschool noodzakelijk en zegenrijk." (Vertaald citaat uit een artikel in het Banner-nummer van 30 Oct. 1912.)

c. Weer anderen, waartoe ook de leden van deze Comm. behooren, kunnen zich met geen van beide voorstellingen vereenigen. Het is hunne overtuiging dat het wel terdege de taak is van de Christelijke school om vakonderricht in de Bijbelsche Geschiedenis te geven en dat, waar het noodig geacht wordt, ook in de catechisatie les te geven in de Bijbelsche Geschiedenis, dit ook in bijzonderheden geschieden moet en uit een practisch oogpunt. Huns inziens wordt door dit alles de Zondagschool overbodig voor onze kinderen. De vrees is niet ongegrond dat de Zondagschool op den duur groote afbreuk zal doen aan de catechisatie. Voor niet weinigen is zij een goedkoop substituut voor de Christelijke school. Toch willen de broeders, die op dit standpunt staan, de Zondagschool niet loslaten. Zij meenen dat de Zondagschool, overeenkomstig haar oorspronkelijk doel, als zendings-instituut voor verwaarloosde kinderen ingericht dient te worden.

Het is niet ons doel een van de drie genoemde opvattingen te bepleiten—daartoe ontvingen we geen opdracht—doch slechts er de aandacht op vestigen dat op dit punt de eenheid van inzicht onder ons nog ontbreekt.

In verband met het voorgaande wenscht uwe Comm. er nadruk op te leggen, dat het onder de gegevene omstandigheden onmogelijk is een eigen Zondagschool-Rooster op te stellen, die eenige paedagogische waarde bezit. De eenheid

ontbreekt, wat betreft theorie en practijk, met betrekking tot de inrichting onzer Zondagscholen. In sommige gemeenten gaan schier al de kinderen naar de Christelijke school; in andere gemeenten bestaat er zelfs geen Chr. school. Er zijn gemeenten waar de leerlingen geheel of gedeeltelijk uit onkerkelijke gezinnen komen. Weer in andere gemeenten bezoekt slechts eigen jeugd de Zondagschool. Had nu de Kerk zich officieel uitgesproken over het doel dat wij met de Zondagschool moeten beoogen, dan wisten we waaraan ons te moeten houden. Doch voor zoo ver ons bekend is, werd zulk een uitspraak niet gegeven. In de Acta van de Synode van 1910 komt wel een verslag voor betreffende deze zaak, waarin het onder a. genoemde standpunt wordt ingenomen (zie Bijlage XV). Daarvan wordt echter slechts vermeld (Art. 10) dat het voor kennisgeving werd aangenomen.

Wij meenen dan ook er bij de Synode beleefdelijk op aan te moeten dringen zoo spoedig mogelijk zich uit te spreken over de vraag welke positie de Zondagschool in onze kerken dient in te nemen. Dan eerst kan overwogen of aan een eigen Zondagschool-Rooster de voorkeur te geven is boven de „International Sunday School Lessons”, om daarna, in geval het blijkt dat deze lessen bij het doel dat wij ons met de Zondagschool voorstellen niet passen, aan bekwame broeders het opstellen van zulk een Rooster op te dragen.

Met eerbied onderworpen,

Uwe Commissie,

K. KUIPER.

A. S. DE JONG.

H. J. KUIPER.

B. J. BENNINK.

INHOUDS-OPGAVE.

Lijst van Deputaten	II
Voorarbeid	V
Theol. School en College (Rubriek I)	VI
Zendingszaken:—Inwendige Zending, Kerkhulp, Emigratie, Heidenzending, Jodenzending, Mormonisme, Zuid Amerika (Rubriek II)	VI
Publicatie Zaken (Rubriek III)	XI
Kerkenorde Zaken (Rubriek IV)	XII
Varia (Rubriek V)	XVI
Bezwaarschriften (Rubriek VI)	XVIII

RAPPORTEN.

Meerderheids-rapport in zake Labor Unions	1
Minderheids-rapport in zake Labor Unions	6
Rapport over het Vrouwen-Kiesrecht (I)	15
Rapport over het Vrouwen-Kiesrecht (II)	18
Rapport—„Federal Council”	21
Rapport Echtscheiding (I)	22
Church Order of the Christian Reformed Church	50
Rapport Echtscheiding (II)	66
Report Quarterly Mission Sundayschool Lesson	73
Rapport van de Commissie benoemd om een eigen Zondag- school-Rooster op te stellen	74